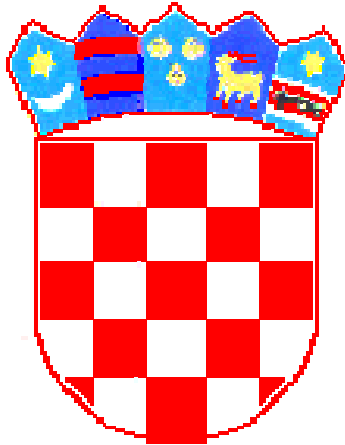

**REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
GLAVNI STOŽER OS RH**

OPĆE PRAVILO O VOJNIM VJEŽBAMA U OS RH

- siječanj 2001. -

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
GLAVNI STOŽER OS RH

**VOJNA TAJNA
POVJERLJIVO**

Klasa: Pov. 032-01/00-01/01
Ur.broj: 512-06G3-1302-00-

Zagreb, . siječnja 2001. godine

Na temelju Uputa o izdavačkoj djelatnosti u OS RH (MORH, ur. br. 512-01-04-325 od 31. siječnja 1994.) Glava IX. točka 17, za uporabu u OS RH kao privremeni materijal

ODOBRAVAM

OPĆE PRAVILO O VOJNIM VJEŽBAMA U OS RH.

**NAČELNIK GS OS RH
general zbora**

Petar Stipetić

SADRŽAJ

Sadržaj	1	
Uvod	3	
Prvo poglavlje	Opće odredbe	4
	1.1. Pojam vježbi	4
	1.2. Cilj vježbi	4
	1.3. Uvjeti i načela za provedbu vježbi	4
	1.4. Temeljni pojmovi koji se koriste u pravilu	5
Drugo poglavlje	Podjela i opis vojnih vježbi	8
	2.1. Opća podjela vojnih vježbi	8
	2.1.1. Podjela vježba prema cilju	8
	2.1.1.1. Stožerne vježbe	9
	2.1.1.2. Taktičke vježbe	9
	2.1.2. Podjela vježbi prema sudionicima	9
	2.2. Opis vježbi	11
	2.2.1. Vježbe na zemljovidu	11
	2.2.1.1. Svrha	11
	2.2.1.2. Temeljne značajke	12
	2.2.2. Vježbe na zapovjednom mjestu	12
	2.2.2.1. Svrha	12
	2.2.2.2. Temeljne značajke	13
	2.2.3. Vježbe zapovjedništva na zemljištu	14
	2.2.3.1. Svrha	14
	2.2.3.2. Temeljne značajke	15
	2.2.4. Taktičke vježbe bez postrojbi	15
	2.2.4.1. Svrha	15
	2.2.4.2. Temeljne značajke	16
	2.2.5. Vježbe na zemljištu	16
	2.2.5.1. Svrha	16
	2.2.5.2. Temeljne značajke	17
	2.2.6. Taktičke vježbe s bojnim gađanjem	18
	2.2.6.1. Svrha	18
	2.2.6.2. Temeljne značajke	18
	2.2.7. Mobilizacijske vježbe	20
	2.3. Uporaba računalnih simulacija u vježbama	20
	2.4. Faze vježbe	21
Treće poglavlje	Faza prije provedbe vježbe	22
	3.1. Raščlamba potreba za vježbama	22
	3.2. Planiranje vježbi	24
	3.3. Aktivnosti tijekom planiranja i pripreme vježbe	25
	3.3.1. Izrada zapovijedi za vježbu	26
	3.3.2. Dodjela odgovornosti za planiranje	26
	3.3.3. Izrada vremenskog plana za vježbu	28
	3.3.4. Izrada nacrta plana vježbe	29
	3.3.5. Provedba izviđanja	30

	3.3.6. Priprema scenarija	30
	3.3.6.1. Opća situacija	31
	3.3.6.2. Početna situacija	31
	3.3.6.3. Naredne situacije	32
	3.3.7. Priprema operativnog plana i ostalih planova	32
	3.3.7.1. Obavještajni plan	33
	3.3.7.2. Plan nadzora	35
	3.3.7.3. Plan logističke potpore	37
	3.3.7.4. Plan veza	37
	3.3.7.5. Plan kretanja	37
	3.3.7.6. Plan raščlambe	38
	3.3.7.7. Plan izvješćivanja	38
	3.3.7.8. Plan odnosa s javnošću i informiranja	38
	3.3.7.9. Izvanredni plan	39
	3.3.7.10. Financijski plan	39
	3.3.8. Priprema zemljišta	39
	3.3.9. Provedba probe	40
Četvrto poglavlje	Provedbena faza	41
	4.1. Nadzor vježbe	41
	4.1.1. Temeljne funkcije nadzornog osoblja	41
	4.1.2. Priprema nadzornog osoblja	42
	4.1.3. Nadziratelji	43
	4.1.3.1. Središte za nadzor vježbe	43
	4.1.4. Suci	45
	4.1.5. Ocjenjivači	46
	4.2. Specifičnosti provedbe pojedinih vrsta vježbe	47
	4.2.1. Vježba na zemljovidu	47
	4.2.2. Vježba zapovjedništva na zemljištu	47
	4.2.3. Taktička vježba bez postrojbi	48
	4.2.4. Vježba na zemljištu	49
	4.2.5. Taktička vježba s bojnim gađanjem	50
Peto poglavlje	Faza poslije provedbe vježbe	51
	5.1. Raščlamba poslije provedbe vježbe	51
	5.1.1. Priprema raščlambe poslije provedbe vježbe	52
	5.1.2. Provedba raščlambe poslije provedbe vježbe	54
	5.1.3. Razine provedbe raščlambe poslije provedbe vježbe	54
	5.2. Izvješća poslije provedbe vježbe	56
	5.3. Naučene lekcije i njihova funkcija	56
Šesto poglavlje	Specifičnosti NATO/PfP vježbi	57
	6.1. Programiranje vježbi	57
	6.2. Planiranje vježbe	58
	6.2.1. Osoblje i organizacija za planiranje vježbe	58
	6.2.1.1. Časnik za raspoređivanje vježbe	59
	6.2.1.2. Časnik za provedbe vježbe	59
	6.2.1.3. Voditelj vježbe	59
	6.2.1.4. Upravljački stožer	59
	6.2.1.5. Zapovjednici sudjelujućih postrojbi	59
	6.2.1.6. Ured za posjetitelje i promatrače	60
	6.2.1.7. Novinarsko-informacijski centar	60
	6.2.2. Dokumenti za planiranje vježbe	62
	6.2.3. Proces planiranja vježbe	63
	6.3. Vježbovni oblici	64
	6.4. raščlamba i ocjenjivanje vježbi	64

U V O D

Sustav upravljanja obukom koji se već nekoliko godina provodi u OS RH, a temelji se na borbenu usredotočenoj obuci, oslanja se na program vježbi kao najvišeg i najsloženijeg oblika postizanja, održavanja i provjere pojedinačne i skupne djelotvornosti i borbene spremnosti postrojaba, ustanova, stožera i zapovjedništava za provedbu svojih dodijeljenih borbenih i neborbenih zadaća.

Opće pravilo o vojnim vježbama u OS RH temelji se na dragocjenim borbenim iskustvima Domovinskog rata, kao i na iskustvima iz do sada provedenih vježbi u OS RH te na sudjelovanju u vježbama organiziranih u sklopu NATO/Partnerstvo za mir programa. Svrha pravila je:

- definirati opće pojmove i vrste vojnih vježbi,
- standardizirati i sistematizirati postupke planiranja, pripreme i provedbe vojnih vježbi radi što bržeg i uspješnijeg postizanja ciljeva vježbe te osiguravanja racionalne uporabe ljudskih, materijalnih i vremenskih resursa,
- dati zapovjednicima, stožerima i drugim osobama koje planiraju, pripremaju i provode vježbe, upute na koji način, kojim metodama i postupcima najlakše i najučinkovitije pripremati i provoditi vojne vježbe u OS RH.

Pravilo se pretežno bavi vježbama za borbene zadaće, ali se ono jednako može primjenjivati i za neborbene zadaće, poštujući njihove uvjete i specifičnosti koji se razlikuju od situacije do situacije. Definiranje tih uvjeta i specifičnosti zadaća je zapovjedništva koje planira i zapovijeda provedbu određene vježbe, kao i onih koji tu vježbu pripremaju i provode. Ono se jednako primjenjuje u djelatnom i pričuvnom sastavu.

Ovim se pravilom ne zatvara sustav planiranja, pripreme i provedbe vježbi, već se potiče njegov daljnji razvoj. Razvoj će prije svega ići u smjeru definiranja cjelovitog sadržaja elaborata za vježbu sa svim potrebnim priložima kojeg treba izraditi u narednih šest mjeseci. Sve prijedloge, zapažanja i mišljenja u cilju njegove nadogradnje i poboljšanja treba dostaviti u Upravu za operativne poslove GS OS RH.

PRVO POGLAVLJE

OPĆE ODREDBE

1.1. POJAM VJEŽBI

Vježba je najviši i najsloženiji oblik obuke kojim se pojedinci, postrojbe, ustanove, stožeri i zapovjedništva OS RH, praktično obučavaju za provedbu svojih dodijeljenih borbenih i neborbenih zadaća.

Vježbe se provode u stvarnim ili u poglavito simuliranim uvjetima neprijatelja, zemljišta, vremena i raspoloživih snaga i resursa.

1.2. CILJ VJEŽBI

Vježbe imaju za cilj:

- a) uvježbati i osposobiti postrojbe za izvođenje borbenih i neborbenih djelovanja na kopnu, moru, rijekama i zračnom prostoru u svim vremenskim, zemljišnim i borbenim uvjetima,
- b) osposobiti časnike, stožere i zapovjednike za planiranje, pripremu i provedbu borbenih djelovanja, donošenje i prenošenje odluke na podređene,
- c) steći uvid u sposobnost postrojbi, stožera i zapovjedništva za provedbu svojih dodijeljenih borbenih i neborbenih zadaća.

1.3. UVJETI I NAČELA ZA PROVEDBU VJEŽBI

Temeljni uvjeti za provedbu vježbi postrojaba, ustanova, stožera i zapovjedništava proizlaze iz doktrine vođenja oružane borbe, smjernica za obuku i odredbi i uputa za borbenu uporabu postrojaba.

Vježbe postrojaba, ustanova, stožera i zapovjedništava provode se u uvjetima koji su najbliži ratnim. Igrajuće strane se načelno realno prikazuju uz potpuno uvažavanje borbenih mogućnosti sredstava ratne tehnike, načela i načina djelovanja odgovarajućih postrojaba. Izvode se na načelima borbenih djelovanja naših oružanih snaga, pri čemu postrojbe protivnika djeluju prema svojim načelima borbenih djelovanja.

Vježbe koje se organiziraju u sklopu programa NATO/PfP, a u kojima sudjeluju postrojbe OS RH provode se prema usvojenoj doktrini provedbe borbenih, mirovnih i humanitarnih operacija NATO-a.

Vježbe moraju biti elastične. One moraju dozvoljavati podređenim zapovjednicima slobodu inovacije unutar okvira nove ili postojeće doktrine, taktike, tehnika i operativnih postupaka. One ne smiju slijediti kruta vremenska određenja koja otežavaju obuku i učenje. Umjesto toga, oni moraju napraviti rasporede koji daju dovoljno vremena za ispravljanje pogreški i osiguranje učenja i provedbu raščlambi na svim razinama.

1.4. TEMELJNI POJMOVI KOJI SE KORISTE U PRAVILU

- Faze vježbe**
- Podjela vježbe na tri faze: faza prije vježbe, provedbena faza i faza poslije vježbe.
- Faza prije vježbe**
- Faza u kojoj se, nakon što je odabrana vježba, provodi planiranje i priprema za vježbu. Aktivnosti koje se provode u ovoj fazi i njihovo trajanje ovise o vrsti i složenosti vježbe.
- Provedbena faza**
- Faza koja počinje početkom, a završava svršetkom praktičnog dijela vježbe. Tijekom ove faze sudjelujuća (igrajuća) zapovjedništva i postrojbe provode vježbu prema određenom scenariju te ostvaruju određene ciljeve vježbe, a vježba se nadzire i ocjenjuje prema planu napravljenom prije vježbe.
- Faza poslije vježbe**
- Faza koja počinje svršetkom i pokriva raščlambe nakon provedbe i dostavljanje izvješća.
- Nositelj planiranja vježbe**
- Zapovjedništvo (zapovjednik) koje izrađuje zapovijed za vježbu te sve ostale planske dokumente za vježbu, od izrade planova potpore vježbe, preko pripreme scenarija vježbe, do pripreme operativnog plana za vježbu, ako tu zadaću ne prenese na rukovoditelja vježbe..
- Rukovoditelj vježbe**
- Osoba koja je u zapovijedi za vježbu određena da rukovodi procesom planiranja vježbe, te koja dobiva odgovornost za nadzor i provedbu vježbe.
- Scenarij vježbe**
- Popis događaja kojim se igrajuća zapovjedništva i postrojbe vode kroz vježbu stavljajući ih u niz željenih taktičkih situacija prije početka i tijekom vježbe. Obično se rade u narativnom obliku, a za manje vježbe s ograničenim ciljevima mogu se raditi i grafički scenariji. Scenarij može biti slobodan i nadziran.
- Slobodni scenarij**
- Daje početnu situaciju i dovoljno podataka i naputaka koji igrajućim zapovjedništvima i postrojbama omogućuju izradu operativnog plana, privitaka i grafičkih prikaza na temelju kojih su slobodni, unutar propisane doktrine i operativne zapovijedi nadređenog za vježbu, poticati aktivnosti za postizanje ciljeva vježbe.

-
- Nadzirani scenarij** - Daje detaljne situacije i događaje oblikovane za postizanje određenih ciljeva vježbe. Obično je čvrsto vezan krutim rasporedom događaja s unaprijed određenim popisom poruka (signala) za početak pojedinih događaja ili aktivnosti.
- Stožerna vježba (SV)** - Opći naziv za vježbu koja se načelno provodi na razini zapovjedništva bojne i više, a omogućava zapovjedniku da vježba svoj stožer za provedbu temeljnih integrirajućih i nadzornih funkcija u potpori njegove odluke u simuliranim borbenim ili neborbenim uvjetima. Stožerna vježba može biti na zemljovidu, na zapovjednom mjestu i zapovjedništva na zemljištu.
- Vježba na zemljovidu (VNZe)** - Vježba kojom se zapovjedništvo (stožer) obučava za planiranje, usklađivanje i provedbu borbenih i neborbenih zadaća na zemljovidima i drugim grafičkim prikazima u vojarni ili na zemljištu. Zamjenjuje dosadašnji naziv *stožerni trenaz*.
- Vježba na zapovjednom mjestu (VZM)** - Proširena vježba na zemljovidu za stožer i sve zapovjednike u vođenju i nadzoru taktičkih djelovanja uporabom taktičkih sustava veza. Može se provoditi u vojarni ili na zemljištu uz uspostavljanje zapovjednog mjesta.
- Vježba zapovjedništva na zemljištu (VZZ)** - Vježba na zemljištu sa smanjenom gustoćom postrojbi i vozila, ali s cijelim sustavom zapovijedanja i nadzora, borbene potpore i osiguranja borbenih djelovanja.
- Taktička vježba (TV)** - Opći naziv za vježbu postrojbi koja se izvodi na kopnu, moru i u zraku na stvarnim ili pretpostavljenim udaljenostima, neprekidno ili s operativnim presjecima bez ponavljanja u uvjetima što sličnijim stvarnim.
- Vježba na zemljištu (VNZ)** - Vježba postrojbi na zemljištu u simuliranim uvjetima što bliže stvarnim protiv stvarne ili simulirane suprotne strane (protivnika) za vježbanje i integraciju pojedinih ili svih borbenih operativnih sustava.
- Taktička vježba s bojnim gađanjem (TVBG)** - Vježba u kojoj se postrojbe kreću i integriraju vatru ustrojbenih, pridanih i podupirućih oružnih sustava u taktičkom okruženju u simuliranim uvjetima bojišta.
- Mobilizacijska vježba (MV)** - Vježba koja se provodi radi provjere mobilizacijske spremnosti i provedenih mobilizacijskih priprava pričuvnih zapovjedništava i postrojbi.
- Združena vježba (ZV)** - Vježba u kojoj sudjeluju postrojbe iz dvije ili više grana oružanih snaga jedne države.
- Kombinirana vježba (KV)** - Vježba u kojoj sudjeluju postrojbe iz dvije ili više različitih država. Postrojbe mogu biti samo iz jedne ili iz više grana.
-

- Sudac** - Osoba koja određuje rezultate borbenog djelovanja, učinke vatre i zapreka i aktivnosti potpore.
- Ocjenjivač** - Osoba koja promatra aktivnosti sudionika i igrajućih postrojbi tijekom vježbe i određuje jesu li zadaće provedene prema ranije određenim normama.
- Nadziratelj** - Osoba koja osigurava da se događanja i radnje/aktivnosti zbivaju u odgovarajuće vrijeme i na odgovarajućem mjestu sukladno scenariju vježbe i rasporedu događanja. Predstavlja potrebna zapovjedništva i postrojbe koje nisu fizički prisutne kao igrajuće strane/sudionici.
- Borbeni operativni sustavi (BOS)** - Temeljne funkcije koje zapovjedništva i postrojbe provode na bojištu. To su: zapovijedanje i nadzor; obavještajni poslovi; manevar; vatrena potpora; protuzračna obrana; pokretljivost, protupokretljivost i preživljavanje; i logistička potpora.

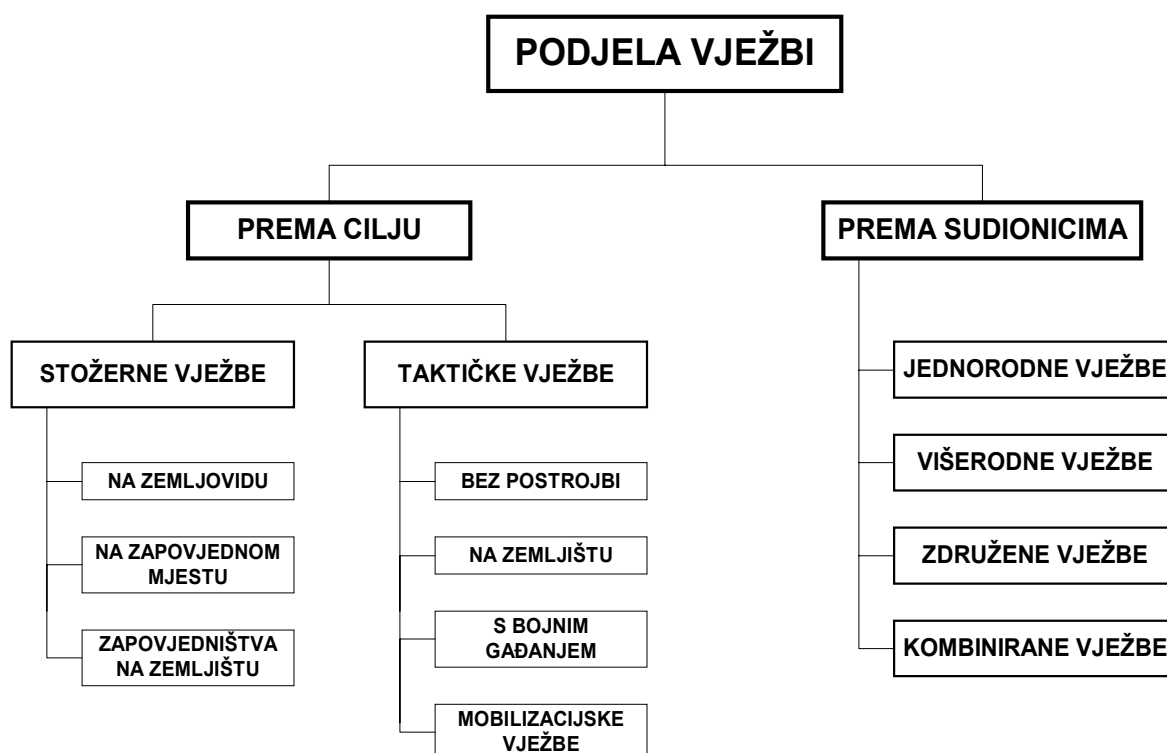

DRUGO POGLAVLJE

PODJELA I OPIS VOJNIH VJEŽBI

2.1. OPĆA PODJELA VOJNIH VJEŽBI

Temeljni kriteriji za podjelu vježbi su cilj koji njima želimo postići i sudionici koji u njoj sudjeluju. Podjelu vježbi po tim kriterijima možemo vidjeti na sljedećoj shemi.

2.1.1. Podjela vježbi prema cilju

Vojne vježbe temeljno su usmjerene na postizanje učinkovitosti u zadaćama i borbenim operativnim sustavima postrojbe i kombiniraju obuku pojedinačnih vještina i skupnih vještina te vještina zapovjednika za ostvarenje, u različitom stupnju, sljedećih ciljeva:

- razviti i održati vještine zapovijedanja i nadzora zapovjednika i njihovih stožera, i
- održati i poboljšati pojedinačne i skupne vještine u postrojbama.

S obzirom na to, vježbe prema cilju kojeg želimo postići dijelimo na:

- stožerne vježbe, i
- taktičke vježbe.

2.1.1.1. Stožerne vježbe

Stožerne vježbe načelno se provode na razini zapovjedništva bojne i više, a omogućavaju zapovjedniku da vježba svoj stožer za provedbu temeljnih integrirajućih i nadzornih funkcija u potpori njegove odluke u simuliranim borbenim ili neborbenim uvjetima. One potiču zapovjednike i stožere da se uče zajedničkom radu na različitim mjestima pod neizvjesnim uvjetima da bi mogli djelovati kao odlično uhodan funkcionalan tim. Ove su vježbe važne za razvoj učinkovitosti pojedinačnih članova stožera da bi mogli uspješno nadzirati i usklađivati sve sustave potrebne za provedbu zadaće postrojbe.

Stožerna vježba može biti na zemljovidu, na zapovjednom mjestu i zapovjedništva na zemljištu.

2.1.1.2. Taktičke vježbe

Taktičke vježbe su vježbe postrojbi koje se izvode na kopnu, moru i u zraku na stvarnim ili pretpostavljenim udaljenostima, neprekidno ili s operativnim presjecima bez ponavljanja u uvjetima što sličnijim stvarnim.

Načelno se provode pod simuliranim borbenim uvjetima na bojištu, a zapovjednicima i postrojbama osiguravaju najrealističnije okruženje i omogućuju da potpuno procjenjuju čimbenike realnog vremena i udaljenosti. Ove se vježbe izvode kao jednostrane, jednostrane s imitiranjem protivnika i dvostrane.

Djelovanja se na taktičkim vježbama provode prema odlukama vježbajućih postrojbi, sukladno slobodnim ili strogo nadziranim scenarijima vježbe, a tijek i trajanje vježbe ovisi o zadaćama i ciljevima vježbe. Taktičke se vježbe rabe za obučavanje vojnika, postrojbi, zapovjedništava i stožera u realnim kretanjima i manevrima postrojbi, razvoju, učinkovitoj uporabi ustrojenih i pridanih sustava oružja, izgradnji i jačanju timskog rada, koheziji postrojbi, planiranju i usklađivanju vatri, planiranju i usklađivanju logističke potpore, pomoći u katastrofama, traženju i spašavanju, potpori miru, kao i ostalih zadaća obuhvaćenih sadržajem i ciljevima vježbe.

Taktičke vježbe mogu biti vježbe bez postrojbi, vježbe na zemljištu, vježbe s bojnim gađanjem i mobilizacijske vježbe.

2.1.2. Podjela vježbi prema sudionicima

Prema sudionicima (igračima) vježbe mogu biti jednorodne, višerodne, združene i kombinirane.

Jednorodne vježbe su vježbe u kojima sudjeluje samo jedan rod iz bilo koje grane. Provode se kada se želi postići učinkovitost postrojbe u određenom borbenom operativnom sustavu, npr. protuzračnoj obrani, topničkoj potpori ili preživljavanju (bilo inženjerijskom, bilo atomsko-kemijsko-biološkom). Ova se vrsta vježbi načelno provodi u rodovskim postrojbama, za potrebe djelatnog, pričuvnog ili ročnog sastava za postizanje i održavanje potrebne razine učinkovitosti postrojbe u provedbi svojih rodovskih zadaća. U gardijskim i drugim brigadama koje u svom sastavu imaju niže postrojbe različitih rodova, jednorodne se vježbe provode prije složenijih vježbi na zemljištu koje služe za integraciju borbenih operativnih sustava.

Višerodne vježbe su vježbe u kojima sudjeluju postrojbe različitih rodova iz iste grane. Ove vježbe služe za postizanje željene razine učinkovitosti postrojbe kao uigranog višerodnog tima. Provode se u višerodnim postrojbama, nakon što su rodovske postrojbe postigle zadovoljavajuću razinu učinkovitosti u svojim rodovskim vještinama i zadaćama, dostatnu za zajedničko vježbanje s ostalim rodovskim postrojbama.

Združene vježbe su vježbe u kojima sudjeluju postrojbe iz dvije ili više grana oružanih snaga jedne države. Budući da se radi o najvišim vježbama koje se organiziraju u OS RH nositelj planiranja ovakvih vježbi je GS OS RH.

Osoblje za planiranje uključuje predstavnike svih grana uključenih u vježbu. Svaka grana mora imati odgovarajuće vrijeme za planiranje, izradbu i odobrenje planova potpore vježbe. Mogu biti potrebna posebna rješenja o odgovornosti za logističku potporu kako bi se prilagodili elementi svake grane. Na primjer, ako kopnena vojska osigurava svo gorivo, ona mora uspostaviti sustav odgovornosti za gorivo koje troše druge grane.

U obuci koja se provodi prije vježbe, sudionici pregledavaju taktičke operativne postupke svake grane i pravila združene obuke. Suci proučavaju mogućnosti različitih oružnih sustava koje koristi svaka grana i pripremaju odgovarajuće tablice za prosudbu učinaka djelovanja oružja.

Za uspjeh združenih vježbi važna su sljedeća pitanja: odnosi zapovijedanja i nadzora,

- interoperabilnost sustava oružja i potpore,
- kompatibilnost sustava veza i elektroničkih sredstava i postupci njihove uporabe,
- kompatibilnost zemljovida, i
- administrativna i logistička usklađivanja.

Njima se mora posvetiti posebna pozornost tijekom faza planiranja, provedbe i ocjenjivanja vježbe.

Kombinirane (višenacionalne) vježbe su vježbe u kojima sudjeluju postrojbe iz dvije ili više različitih država. Postrojbe mogu biti samo iz jedne ili iz više grana. Ponekad se u vježbama u sklopu NATO/PfP programa posebno želi naglasiti nacionalna i granska raznovrsnost sudionika pa se takve vježbe nazivaju **združene kombinirane vježbe (joint combined exercises)**.

U kombiniranim vježbama treba utvrditi jezične razlike među sudionicima i poduzeti praktične korake kako bi se osigurala učinkovita dvosmjerna komunikacija. Radi rješavanja ovog problema na razini NATO/PfP programa engleski jezik proglašen je zapovjednim jezikom koji se koristi u planiranju i provedbi vježbi. Osobe koje planiraju kombinirane vježbe također moraju razmotriti razlike u doktrini, organizaciji, logistici i običajima. Zapovjednik višenacionalnih oružanih snaga uključenih u kombiniranu vježbu mora uspostaviti skupinu za planiranje vježbe kako bi osigurao da će sva ta pitanja biti razmotrena. U toj skupini moraju biti predstavnici za planiranje iz svih oružanih snaga koje su uključene u vježbu. Glavni cilj ove skupine tijekom faza planiranja, provedbe i ocjenjivanja je stvoriti interoperabilnost opreme i metoda djelovanja. Interoperabilnost omogućuje višenacionalnim oružanim snagama lako i učinkovito zajedničko djelovanje.

Sljedeća razmatranja važna su za uspješne kombinirane vježbe i mora im se posvetiti posebna pozornost u procesu planiranja:

- Zajednički ciljevi. Višenacionalne oružane snage koje sudjeluju u kombiniranoj vježbi moraju usuglasiti ciljeve obuke.
- Odnosi zapovijedanja i nadzora. Kombinirane vježbe trebaju vježbati ratnu operativnu zapovjednu strukturu utemeljenu međunarodnim sporazumom.
- Standardni operativni postupci. Za uspjeh vježbe, sudjelujuće zemlje razmijenit će standardne operativne postupke i prijevode zajedničkih, najčešće rabljenih pojmova.
- Usklađivanje. Budući da su granice između višenacionalnih oružanih snaga izuzetno osjetljive, njihova susjedna područja zahtijevaju detaljno usklađivanje. Moraju se uspostaviti operativni postupci za osiguranje međusobno podržive i na odgovor uvijek spremne uporabe svih izravnih i neizravnih vatri, uključujući blisku zračnu potporu.
- Komunikacija. Komunikacijska oprema i učenje jezika moraju omogućiti interoperabilnost komunikacijskih mreža koje rabe uključene oružane snage.
- Jezik. Tumači-prevoditelji bit će potrebni na ključnim položajima kako bi se zapovjednicima omogućila učinkovita komunikacija sa susjednim postrojbama, postrojbama za potporu i postrojbama kojima se pruža potpora.
- Veza. Timovi za vezu moraju biti dvojezični i poznavati organizaciju, postupke i opremu oružanih snaga s kojima će djelovati.
- Planovi i zapovijedi. Prilikom izdavanja zapovijedi zapovjednici moraju uzeti u obzir razlike u taktici, terminologiji, grafičkim prikazima i jeziku. Potreban je osobni kontakt između zapovjednika i timova za vezu kako bi se osigurale međusobno usuglašene djelatnosti potpore tijekom vježbe.

Sve se navedene vježbe, i po cilju i sudionicima, mogu provoditi kao **metodsko-pokazne** odnosno **pokazne (situacijske) vježbe**. Pokaznim se vježbama uči "najbolji" ili poželjan način provedbe zadaće i daju se standardni načini na koji bi se trebala provesti ta zadaća. Razvijaju ih zapovjedništva i postrojbe koje su za to posebno određeni zbog svojih sposobnosti da pripreme i izvedu određenu pokaznu vježbu, kao i učilišta i nastavna središta kako bi se polaznici učili kako na doktrinarno poželjan način provesti određenu zadaću. Pokazne vježbe mogu olakšati obuku primjenom standardiziranih operativnih postupaka i metoda za razvoj i uporabu postrojbi u određenim borbenim i neborbenim zadaćama.

2.2. OPIS VJEŽBI

2.2.1. Vježbe na zemljovidu

2.2.1.1. Svrha

Vježbe na zemljovidu prikazuju vojne situacije na zemljovidima i grafičkim prikazima, koji se mogu nadopuniti ili zamijeniti računalnim simulacijama, maketama zemljišta i pješčanim modelima. Omogućuju zapovjednicima od razine bojne do Glavnog stožera OS RH da uvježbaju svoje stožere za provedbu temeljnih integrirajućih i nadzornih funkcija za potporu njihovih

odluka u simuliranim borbenim ili neborbenim uvjetima. Zapovjednici mogu koristiti vježbe na zemljovidu za obuku stožera u:

- djelovanju kao uigranog tima,
- razmjeni informacija,
- pripremi prosudbi,
- davanju ocjena i uputa,
- izradbi preporuka i odluka,
- pripremi planova,
- izdavanju zapovijedi, i
- učinkovitosti u integraciji svih rodovskih elemenata unutar timova

Vježbe na zemljovidu pogodne su za obuku zapovijedanja i nadzora od razine bojne do razine združenog stožera, to jest na svim razinama na kojima postoji stožer kao tijelo koje pomaže zapovjedniku u procesu vojnog odlučivanja te u funkciji zapovijedanja i nadzora. Posebno su korisne u višerazinskoj stožernoj obuci kada zapovjednici žele uključiti minimalan broj vojnika, a istodobno u potpunosti uvježbati stožerne postupke i tehnike na više razina. Vježbe na zemljovidu relativno su jeftine. Njihovi se scenariji izvode iz rasporeda događaja koji se priprema za vježbu ili iz borbenih simulacija, ovisno o raspoloživim izvorima.

2.2.1.2. Temeljne značajke

Vježbe na zemljovidu trebale bi pokušati što vjernije prikazati bojište ili drugu situaciju ako se stožer vježba u zadacima pružanja pomoći civilnim strukturama u slučaju prirodnih, humanitarnih i drugih katastrofa. Kod vježbi kojim se stožer uvježbava za vođenje borbenih djelovanja trebalo bi u scenarij, kad je to god moguće, uključiti ABK situaciju radi prikaza i pripreme sudionika za fizičke i psihološke učinke neprekidnih ABK djelovanja, logističke situacije za integraciju svi gledišta provedbe zadaća te realan prikaz elektroničkog ratovanja za postizanje potrebne razine osposobljenosti za rad pri elektroničkom ometanju i vježbanje prikladnih protumjera.

Osoblje sudionika vježbe na zemljovidu mora uključiti predstavnike svih elemenata združenog rodovskog tima ili namjenski organiziranih snaga. Vježba na zemljovidu zahtijeva nadzorne timove koje upravljaju vježbom i usmjeravaju je prema logičnom svršetku. Oni osiguravaju da, kako naše snage, tako i nadziratelji suprotne strane realistički prikažu funkcije manevra, vatrene, borbene i logističke potpore. Oni također presuđuju u svim točkama neslaganja prigodom igre na zemljovidu.

2.2.2. Vježbe na zapovjednom mjestu

2.2.2.1. Svrha

Vježba na zapovjednom mjestu je vježba srednje cijene koja uvježbava zapovjednike, stožere i zapovjedništva i osoblje veze na razini bojne do korpusa, ali ne obuhvaća vježbanje uspostavljanja taktičkih veza ili djelovanje logističkih elemenata. (U ovim vježbama obično sudjeluje do 30% svih zapovjedništava u postrojbi - obično sva viša zapovjedništva i minimalan

broj nižih - te je time gotovo nemoguće kvalitetno vježbati uspostavu taktičkih veza. Osim toga, u vježbama načelno sudjeluju zapovjedništva manevarskih postrojbi, dok je sudjelovanje postrojbi za osiguranje borbenih djelovanja svedeno na minimum.)

Vježba na zapovjednom mjestu može se provoditi u vojarni ili na zemljištu. Vježba je djelotvornija ako se organizira na zemljištu jer se između ostalog provjerava sposobnost postrojbe za razvoj, uređenje i rad zapovjednih mjesta u odnosu na uvjete koji vladaju na zemljištu. Rad zapovjednog mjesta trebao bi biti neprekidan uz korištenje sve ustrojbene i pridane komunikacijske opreme. Pored klasičnog rada zapovjedništva i uvježbavanja zadaća i funkcija zapovijedanja i nadzora vježba se i taktičko postavljanje i premještanje zapovjednih mjesta, a u svezi s tim i preživljavanje zapovjednog mjesta poduzimanjem mjera raspršenosti, prikriivanja i zaštite. Normalne udaljenosti između zapovjednih mjesta na zemljištu obično su smanjene, te zapovjedna mjesta ne moraju uspostavljati i vježbati sve taktičke komunikacije. U vojarni, vježba na zapovjednom mjestu je prošireni rad na zemljovidu koristeći taktičke sustave veza i osoblje koje se nalazi na zapovjednom mjestu. U usporedbi s radom na zemljovidima ili uvježbavanju bez postrojbi, ona iziskuje veće angažiranje i utrošak vremena i sredstava.

Vježba na zapovjednom mjestu je prošireni rad na zemljovidima za zapovjedništvo/stožer i sve zapovjednike za vođenje i nadziranje taktičkih operacija koristeći taktičke sustave veza. Vrlo se često ova vježba provodi na temelju određenih supozicija/simulacija ili kao dio većeg uvježbavanja. Vježba na zapovjednom mjestu obučava zapovjednike i zapovjedništva/stožere u:

- izgrađivanju i jačanju timskog rada i kohezije, razmjeni informacija i uspostavljanju i uporabi taktičkih veza,
- pripremi prosudbi, planova i zapovijedi, donošenju odluka i izdavanju zapovijedi,
- izviđanju i odabiru mjesta i premještanju zapovjedništva i zapovjednih mjesta, i
- integraciji i usklađivanju operacija/borbenih djelovanja.

Vježbe na zapovjednom mjestu pružaju zapovjednicima vrijedno iskustvo u planiranju i provedbi aktivnosti borbene potpore i osiguranja bojnih djelovanja. Sve ostale postrojbe koje nisu dio zapovjedništva niti osoblja veze, a nužne su za rad zapovjedništva uglavnom predstavljaju nadziratelji. Vježbe na zapovjednom mjestu se mogu pokrenuti rasporedom događaja za vježbu ili borbenom simulacijom.

2.2.2.2. Temeljne značajke

Uspješne vježbe na zapovjednom mjestu provode se u uvjetima koji vladaju na bojištu. Za vježbu se izrađuje scenarij koji bi trebao natjerati osoblje koje sudjeluje u vježbi da postanu svjesni taktičkih i logističkih situacija, te da djeluju u skladu s njima. Vježbe na zapovjednom mjestu koje se provode na zemljištu trebale bi natjerati postrojbe koje sudjeluju u vježbi, da postavljaju i premještaju svoja taktička operativna središta. Premještanje taktičkog operativnog središta uči postrojbe da koriste taktička i temeljna zapovjedna mjesta, da provode neprekidne operacije i izviđanje, te da uspostavljaju i koriste ustrojbene i pridane komunikacijske sustave. Ova vježba omogućuje stjecanje iskustva u postavljanju i premještanju zapovjednih mjesta u stvarnom vremenu i na stvarnim udaljenostima.

Uz zapovjednika, stožer i podređene zapovjednike i stožere igrajućih postrojbi, vježbe na zapovjednom mjestu zahtijevaju nadziratelje i ocjenjivače. Nadziratelji, vođeni glavnim nadzirateljem, upravljaju vježbom i vode je prema logičnom svršetku. Ocjenjivači promatraju aktivnosti igrača da bi odredili provode li se zadaće prema prethodno uspostavljenim standardima svake razine zapovijedanja.

Oprema koja je potrebna za vježbu na zapovjednom mjestu sastoji se od:

- komunikacijske opreme za prikazivanje nadređenog zapovjedništva igrajuće postrojbe,
- predmeta opće namjene, kao što su uredski pribor, sredstva potrebna za grafičke prikaze, knjige poruka i dnevnici, obrasci za izvješća, standardni operativni postupci postrojbe te prikladni priručnici,
- opreme koja je potrebna da bi se prikazalo taktičko operativno središte nadređenog zapovjedništva igrajuće postrojbe ako se vježba provodi na zemljištu,
- prikladnih vojnih priručnika, i
- opreme potrebne za prepoznavanje sudionika i osiguravanje taktičkog operativnog središta (identifikacijske kartice, oznake).

Vježbe na zapovjednom mjestu koje se odvijaju u vojarni traže zasebne zgrade ili šatore dostatno velike da se u njih smjeste nadzorni tim i igrajuće postrojbe. Raspoloživi prostor trebao bi biti dostatan za razvoj taktičkog operativnog središta postrojbe. Isto tako, mora se predvidjeti osiguranje, prijam i upoznavanje posjetitelja, prehrana i parkiranje vozila. Ako se vježba provodi izvan mjesta gdje je postrojba smještena, mora se osigurati i prijevoz i medicinska zaštita. Vježbe koje traju više od jednog dana zahtijevaju i smještaj sudionika. Ako se vježbe na zapovjednom mjestu provode na terenu, manevarska područja moraju biti dostatno velika da bi zapovjedništvo rasporedilo na odgovarajućim udaljenostima.

2.2.3. Vježba zapovjedništva na zemljištu

2.3.3.1. Svrha

Vježba zapovjedništva na zemljištu je vježba srednje cijene kojom se stožeri i zapovjedništva od razine bojne do zbornog područja (korpora) osposobljavaju na zemljištu sa smanjenom gustoćom postrojbi i vozila, ali s cijelim sustavom zapovijedanja, nadzora i potpore. Pogodna je za vježbanje sustava zapovijedanja i nadzora na zemljištu kao i za vježbanje pune integracije svih borbenih sustava.

Za razliku od vježbi zapovjedništva na zapovjednom mjestu, u ovim vježbama zapovjedništva se nalaze u svojim zapovjednim vozilima i uvježbava se i manevar tijekom borbenih djelovanja. Ove vježbe normalno uključuju i dio postrojbe. One izoštruju/poboljšavaju stručnost i vještine postrojbe u područjima kao što su:

- obavještajna djelatnost i elektroničko ratovanje,
- vatrena potpora i protuzračna obrana,
- logistička potpora,
- borbena djelovanja u vlastitoj pozadini, i

- zapovijedanje, nadzor i veza.

One isto tako mogu osigurati potvrdu da bi vježba na zemljištu uspjela ukoliko moguće štete na zemljištu, vrijeme ili drugi čimbenici onemogućavaju provedbu vježbe na zemljištu. Na primjer, zapovjednici i njihova zapovjedna i borbena vozila mogu se rabiti za predstavljanje postrojbe.

2.2.3.2. Temeljne značajke

U rasponu vježbi koji se kreće od onih koje troše manje izvora prema onima koje troše više izvora, vježbe zapovjedništva na zemljištu leže između vježbi na zapovjednom mjestu i vježbi na zemljištu. Raspoloživi izvori - novac, vrijeme, osoblje i oprema - određuju gdje će se one naći u rasponu vježbi. Vježbe zapovjedništva na zemljištu mogu se koristiti kao zamjena za vježbu na zemljištu u slučajevima kada štete nastale manevrom ili ostali čimbenici, kao što su promjene vremenskih prilika, priječe provedbu planirane vježbe na zemljištu.

Vježba zapovjedništva na zemljištu je vježba na zemljištu sa smanjenim brojem borbenih postrojbi i vozila, ali sa svim elementima zapovijedanja, borbene potpore i osiguranja bojnih djelovanja. Na primjer, zapovjednik satnije u svom zapovjednom vozilu predstavlja cijelu satniju. Zapovjedništvo bitnice, središte za upravljanje vatrom i osnovno oruđe predstavljaju topničku bitnicu. Vježba zapovjedništva na zemljištu omogućuje potpunu uporabu određenih postrojbi, kao što su postrojbe veze, postrojbe za ED i obavještajne postrojbe. Vježbe zapovjedništva na zemljištu nisu jednostavno u mjerilu umanjene vježbe na zemljištu. One su, ustvari, izvrsno sredstvo za obučavanje zapovjednika i stožera u određenim potpunim sustavima za prikupljanje informacija, osiguranje veza i razvoj obavještajnih informacija. Vježbe zapovjedništva na zemljištu omogućavaju provedbu operacija/djelovanja u realnom vremenu na stvarnim udaljenostima uz odgovarajuću logističku potporu. One su vođene rasporedom događaja ili nadziranom suprotnom stranom koja djeluje pod rukovoditeljem vježbe.

Potrebe za osobljem slične su onima kod vježbe na zemljištu s manjim brojem potrebnih nadziretelja/sudaca na nižim razinama.

Budući da se u vježbi na zemljištu koristi manji broj vojnika nego u vježbi na zemljištu, potrebna je manja logistička potpora. Potpora treba biti dostatna za osoblje i opremu koja se stvarno koristi. Manevarsko područje koje je potrebno za vježbe zapovjedništva na zemljištu isto je kao i za vježbu na zemljištu za isti postroj. Međutim, kako se u vježbama na zemljištu koristi manji broj vozila, štete nastale manevrom znatno su manje.

2.2.4. Taktičke vježbe bez postrojbi

2.2.4.1. Svrha

Taktičke vježbe bez postrojbi su jeftine vježbe s malim dodatnim naporima koje se provode na stvarnom zemljištu pogodnom za obuku postrojbi u specifičnim zadaćama. Uz korištenje malog broja postrojbi za potporu, zapovjednici koriste ove vježbe da bi uvježbali podređene vođe i borbene stožere razine zbornog područja (korpusa) i niže za:

- raščlambu zemljišta,
- uporabu postrojbi sukladno raščlambi zemljišta,

- postavljanje oružnih sustava za najbolju potporu zadaće postrojbe,
- planiranje provedbe zadaće postrojbe, i
- učenje podređenih kako najbolje rabiti zemljište i pravilno uporabiti sve borbene rodove, te snage i sredstva za borbenu potporu i osiguranje bojnih djelovanja.

2.2.4.2. Značajke

Osoblje postrojbe sudjeluje u taktičkoj vježbi bez postrojbi kao članovi malih skupina. Zapovjednik ili njegov G3/S3 orijentiraju ih na zemljištu ukazujući na istaknute oblike i njihovu važnost za vježbu. Nakon toga zapovjednik iznosi posebnu situaciju - proširenje opće situacije koja je bila objavljena prije vježbe, poslije čega slijede početni zahtjevi. Članovi skupine rješavaju svaki zahtjev posebno i svatko se sprema predstaviti svoja rješenja. Zatim skupina raspravlja o pojedinačnim rješenjima i razvija skupno rješenje. Zapovjednik ocjenjuje rad skupine i iznosi svoje rješenje. Rasprava o pojedinačnim rješenjima stvara zanimanje i razumijevanje taktike i optimalne uporabe zemljišta. Dopuštajući vođama skupina da objasne raspored postrojbi za danu operaciju, taktička vježba bez postrojbi stvara povoljno okruženje za profesionalno izazovne i informativne rasprave o temama koje izravno utječu na zadaću postrojbe.

Za uspješnu taktičku vježbu bez postrojbi zapovjednik mora odabrati prikladno zemljište i izvidjeti ga. Ovo je važan proces budući da taktička vježba bez postrojbi podučava taktiku uporabom stvarnog zemljišta. Opće područje se bira na zemljovidu nakon čega slijedi izviđanje na terenu. Odabrana mjesta moraju biti prikladna za ciljeve vježbe i dovoljno elastična da se na njima može prikazati više od jednog praktičnog rješenja. Različita mjesta koja se odabiru za pojedine događaje tijekom izviđanja tako postaju mjesta za obuku specifičnih rješenja..

Osoblje koje sudjeluje u taktičkoj vježbi bez postrojbi su podređeni zapovjednici i vođe koje odabire zapovjednik postrojbe koja vodi vježbu. Načelno se biraju zapovjednici ili njihovi S3 iz različitih rodovskih postrojbi kako bi mogli rješavati situacije koje se tiču njihovih specijalnosti. Na temelju njihovog sudjelovanja taktička vježba bez postrojbi može pružiti obuku višerodnog borbenog tima. Sudionici iz postrojbi potpore moraju biti konzultirani tijekom priprema vježbe i biti na raspolaganju tijekom njene provedbe.

Oprema potrebna za taktičku vježbu bez postrojbi ovisi o vremenu koje se može potrošiti na vježbu i ciljevima vježbe. Taktičke vježbe bez postrojbi uvijek se provode na zemljištu pogodnom za obuku postrojbi za specijalne zadaće.

2.2.5. Vježbe na zemljištu

2.2.5.1. Svrha

Vježbe na zemljištu skupe su vježbe, s velikim dodatnim naporima koje se provode na zemljištu u simuliranim borbenim uvjetima. Njima se vježba zapovijedanje i nadzor svih postrojbi u borbenim funkcijama – obavještajni poslovi, borbena potpora, osiguranje bojnih djelovanja, manevar, veza – protiv stvarne ili simulirane suprotne strane. Provode se u realnim uvjetima uz korištenje potpunih združenih rodovskih timova. Omogućavaju obuku unutar sustava i između sustava u provedbi dodijeljenih borbenih i neborbenih zadaća, uz korištenje

svog osoblja i opreme postrojbe. Kako bi bile što realnije moraju uključiti sve pridodane postrojbe.

Vježbe na zemljištu pružaju najrealističnije uvjete od svih vježbi u obuci. One omogućuju sudionicima da shvate važnost čimbenika vremena i udaljenosti. Uključuju nekoliko taktičkih situacija u kojima sudjeluju jedna ili više postrojbi. To će možda zahtijevati kretanje i održavanje veza na velikim udaljenostima. U vježbama na zemljištu ne koristi se bojno streljivo. Ipak, mogu se koristiti simulacije taktičkog boja, poput MILES-a da bi se realno prosudili gubitci.

Vježbe na zemljištu koriste se u obuci zapovjednika, stožera i podređenih postrojbi na razini od voda do brigade za:

- razvoj postrojbi iz vojarni u očekujuća područja i područja ukrcavanja,
- stvarno pokretanje ili manevar s postrojbama,
- učinkovito korištenje ustrojbenih i pridanih oružnih sustava,
- izgradnju timskog rada i povezanosti,
- planiranje i usklađivanje vatrene potpore,
- planiranje i usklađivanje logističkih aktivnosti za potporu taktičkim operacijama, i
- pružanje pomoći u katastrofama, traženju i spašavanju te potpore miru.

Vježbe na zemljištu su jedine vježbe koje potpuno integriraju ukupne snage u realnim borbenim uvjetima. Obuhvaćaju borbene postrojbe, postrojbe za borbenu potporu i postrojbe za osiguranje bojnih djelovanja, uključujući obuku borbenog stožera, obuku preživljavanja i obuku združenih rodovskih timova. Vježbe na zemljištu obuhvaćaju različita uvježbavanja manjih postrojbi i posada, obuku na traci, situacijske vježbe, kao i druge vrste obuke za jačanje pojedinačne i skupne integracije zadaća.

2.2.5.2. Temeljne značajke

Vježbe na zemljištu provode se u što je moguće realnijim borbenim uvjetima za vježbanje i obrambenih i napadnih djelovanja, kao i u uvjetima za vježbanje mirovnih, humanitarnih i drugih zadaća pružanja pomoći civilnoj zajednici. Time one jačaju sposobnosti vojnika i vođa da se bore i prežive na integriranom bojištu ili drugim uvjetima. Ovakva obuka izgrađuje timski rad u uvjetima koji će prevladavati u vrijeme rata i prirodnih i drugih katastrofa i kriznih stanja, a isto tako ostavlja trajan utisak na sudionike, zapovjednike i stožere veličinom i opsegom planiranja i operacija.

Vježbe na zemljištu realistički prikazuju administrativne i logističke situacije tako da igrajući zapovjednici i stožeri mogu doživjeti njihov utjecaj na sva gledišta bitke. Vježbe na zemljištu bi također trebale ugraditi elektroničko i ABK ratovanje u scenarij vježbe. Na taj se način zapovjednici i stožeri upoznaju sa sposobnostima, dostupnošću i uporabom doktrine elektroničkih i ABK sredstava. Kada se pravilno koriste, sredstva elektroničkog ratovanja postaju množitelji borbenih sposobnosti koji povećavaju taktičke sposobnosti postrojbe. Igranje ratnih zarobljenika bi trebalo biti realno. Treba ga provoditi obučeno osoblje, tako da i ispitivači i postrojbe koje su izvršile zarobljavanje prođu kroz realnu obuku.

Nadziratelji ne smiju utjecati na vježbu. Nadzorna skupina mora davati brze i logične prosudbe u svim taktičkim i logističkim situacijama do kojih može doći. Prosudbe se temelje na promatranju igrajućih postrojbi, kao i na rezultatima ratnih igara, te akcija koje poduzimaju igrači.

Osoblje igrajuće postrojbe obavlja dodijeljene funkcije i zadatke. Nadziratelji vode vježbu kroz djelovanja suprotne strane. Da bi to učinili, stvaraju taktičke situacije koje postižu ciljeve vježbe i vode vježbu prema logičnom kraju. Ocjenjivači promatraju igrače i aktivnosti postrojbe suprotne strane i određuju provode li se zadatke prema unaprijed utvrđenim standardima. Suci određuju rezultate boja, vatre i zapreka te aktivnosti potpore. Oni o rezultatima izvješćuju igrače, ocjenjivače i nadziratelje. Suprotna strana prikazuje neprijateljske snage u prikladnoj veličini i snazi, tako da ugrozu prikažu realno u određenom vremenu i mjestu na bojištu. Broj nadziratelja, sudaca, ocjenjivača i osoblja suprotne strane ovisi o veličini igrajuće postrojbe i o ciljevima te vježbe.

2.2.6. Taktičke vježbe s bojnim gađanjem

2.2.6.1. Svrha

Vježbe s bojnim gađanjem vrlo su skupe vježbe s velikom potrošnjom izvora u kojima se igrajuće postrojbe kreću i koriste ustrojbene i podupiruće oružne sustave i bojno streljivo s integracijom svih borbenih snaga, snaga za borbenu potporu i osiguranje bojnih djelovanja.

Veliki zahtjevi za streljivom i streljivom obično ograničavaju vježbe s bojnim gađanjem na razinu voda i satnije. Stoga je integracija postrojbe i oružnih sustava na razini satnije glavno usredotočenje vježbe. Ove se vježbe mogu provoditi i na višim razinama ali je u tom slučaju integracija manevra i vatre otežana, a ponekad i potpuno onemogućena, ako se postrojba npr. bojna služi svim oružjem. To se posebno odnosi na minobacače i topnička oružja tijekom čije vatre pješачke postrojbe moraju ostati na odgovarajućim sigurnosnim udaljenostima od područja meta zbog čega se gubi dinamičnost vježbe.

2.2.6.2. Temeljne značajke

Vježbe s bojnim gađanjem provode se pod simuliranim uvjetima bojišta. Koriste ih zapovjednici radi obučavanja integracije vatre i manevra ili kretanja prema stvarnom rasporedima ciljeva/meta. Njima se obučavaju desetine, posluge i timovi za uporabu svojih oružja u taktičkom okruženju. Omogućuju ocjenjivanje taktičke uporabe i precizno mjerenje učinkovitosti vatre koja je uporabljena protiv rasporeda ciljeva/meta.

Vježbe s bojnim gađanjem traže sudjelovanje zapovjednika, vođa i vojnika iz sudjelujućih postrojbi. Traže i nadziratelje, ocjenjivače, suce i osoblje potpore za rad na streljivu. Nadzorni tim, kojeg razvija glavni nadziratelj, upravlja vježbom i vodi tijekom vježbe prema logičnom svršetku.

Ocjenjivači i suci motre djelovanja igrača i igrajućih postrojbi radi prosudbe rezultata vatre i određivanja jesu li zadatke provedene prema standardima. Osoblje potpore za rad na streljivu uključuje časnika odgovornog za streljivo. Skupina za streljivo potrebna je za rukovanje, osiguranje i računanje utrošenog streljiva. Straža nadzire promet u područjima do streljiva i na ulasku u streljivo. Ako su mete ostavljaju tijekom noći potrebna je dodatna straža za

njihovo čuvanje. Skupina za mete provjerava mete poslije svakog ponavljanja postrojbe. Osoblje za rušenje postavlja i aktivira eksplozivna punjenja u bunarima. Operatori za pokretne mete, ako ih ima, pokreću odgovarajuće mete u odgovarajuće vrijeme prema scenariju. Administrativno osoblje pomaže časniku odgovornom za strelište u radu s radio-telefonskom vezom i u proračunavanju postignutih rezultata. Medicinsko osoblje i bolničko vozilo su u stanju pripravnosti.

Od igrajućih se postrojbi očekuje da sa sobom nose popis sredstava koja im pripadaju po ustroju. Vježbe s bojnim gađanjem se izvode prema pravilima i standardnim operativnim postupcima propisanim za strelište. Rasporedom meta treba se na odgovarajući način prikazati pojavljivanje i značajke meta karakterističnih za snage protivnika. Komunikacijska oprema mora biti na raspolaganju za aktivnosti na strelištu (prema standardnim operativnim postupcima za to strelište) i za nadziratelje/ocjenjivače.

Prijevoz, prehrana, streljivo i administrativna potpora za vježbe s bojnim gađanjem diktirani su prema razini i opsegu vježbe. Vježbe s bojnim gađanjem za manevarske elemente traže sljedeća sredstva:

- tablicu bojnih meta,
- tablicu opisa meta,
- zemljovid meta,
- zemljovid bunara s eksplozivnim punjenjem,
- plan vatrene potpore, i
- količine streljiva, po vrsti.

Tablica bojnih meta opisuje način i slijed kojim će se mete pojavljivati. Ona veže pojavljivanje meta s događajima opisanim u scenariju. Prije početka vježbe s bojnim gađanjem, nadziratelji moraju dobiti upute od osoblja na strelištu o korištenju scenarija, tablice i sustava meta.

Zemljovid meta se normalno prikazuje u obliku skice i prikazuje gdje se nalazi svaka meta, po broju, na strelištu. Zemljovid bunara s eksplozivnim punjenjem pokazuje mjesto svakog bunara na strelištu s njihovim pripadajućim brojem.

Informacije o vatrenoj potpori daju pojedinci o oružju i streljivu koje će se ispaliti i određuje kada se može pucati. One daju posebne upute igračima i nadzirateljima. Moraju se napraviti grafički prikazi svih vatrenih točaka i oružja te streljiva koje će se ispaliti s njih, a odobrava ih nadzorna struktura strelišta. Moraju se osigurati informacije koje se odnose na potrebe za streljivom.

Vježbe s bojnim gađanjem mogu pružiti maksimalne dobitke u obuci višestrukim ponavljanjem. Ta ponavljanja, u koje se svako uključena raščlamba poslije provedbe, obično se događaju sljedećim redoslijedom:

1. “Suha” provedba radi pregleda standardnih operativnih postupaka postrojbe.
2. Raščlamba poslije provedbe na kojoj se raspravlja o aktivnostima u toj “suhoj” provedbi.
3. Druga provedba sa smanjenom količinom streljiva radi prikaza složenosti usklađivanja vatre i manevra.

4. Raščlamba poslije provedbe na kojoj se raspravlja o aktivnostima u toj drugoj provedbi.
5. Treća provedba s potpunom količinom streljiva radi jačanja prethodne obuke i izgradnje pouzdanja.
6. Raščlamba poslije provedbe na kojoj se raspravlja o aktivnostima u toj trećoj provedbi.
7. Četvrto ponavljanje, najčešće sa streljivom, provedeno noću ili u uvjetima smanjene vidljivosti.
8. Ostala ponavljanja, koristeći streljivo koje je posluga/postrojba uštedjela u ranijim gađanjima za održavanje i postizanje učinkovitosti novih ili nekvalificiranih posluga/postrojbi.

2.2.7. Mobilizacijske vježbe

Mobilizacijske vježbe su vježbe koje se provode radi provjere mobilizacijske spremnosti i provedenih mobilizacijskih priprava pričuvnih zapovjedništava i postrojbi OS RH . Njima se ostvaruje uvid u sposobnost OS RH, da u skladu s planovima mobilizacije organizirano, planski i pravodobno provedu mobilizaciju u svim uvjetima i situacijama.

Izvođenjem mobilizacijskih vježbi - vježbi provjere mobilizacijske spremnosti (probni mobilizacija) praktično se provjeravaju rješenja iz elemenata mobilizacijske uzbune, plana mobilizacije, uvježbanosti provoditelja mobilizacije za izvršenje planskih zadaća, realnost vremena trajanja mobilizacije i svih aktivnosti planiranih po vremenu, uvježbanost sustava uzbunjivanja te pozivanja djelatnog i pričuvnog sastava.

Postupci u provođenju vježbi provjere mobilizacijske spremnosti-probni mobilizacija provode se kao u stvarnoj mobilizaciji. Za potrebe provođenja vježbi provjere mobilizacijske spremnosti - probni mobilizacija, donosi se posebna zapovijed i utvrđuju se posebni (vježbovni) signali. Mobilizacijske vježbe provode se sukladno odredbama Pravila o mobilizaciji OS RH.

2.3. UPORABA RAČUNALNIH SIMULACIJA U VJEŽBAMA

Računalne simulacije imaju vrlo važno mjesto u provedbi vježbi, posebno stožernih vježbi gdje često služe kao podloga prikazujući operativno okruženje na zaslonu računala umjesto na zemljovidu ili modelu zemljišta. Pojedine borbene simulacije (kao što je JANUS) ili simulacije za mirovne operacije (kao što je SPECTRUM) pružaju vrlo veliku pomoć u vježbanju vještina zapovijedanja i nadzora za zapovjedništva i stožere.

Računalne simulacije sve se češće koriste zbog svojih pozitivnih značajki:

- relativno su jeftine,
- ne traže velike prostore za obuku,
- štede vrijeme obuke,
- smanjuju zahtjeve prije i poslije vježbe,
- elastične su i lako se oblikuju za jedinstvene potrebe obuke, i

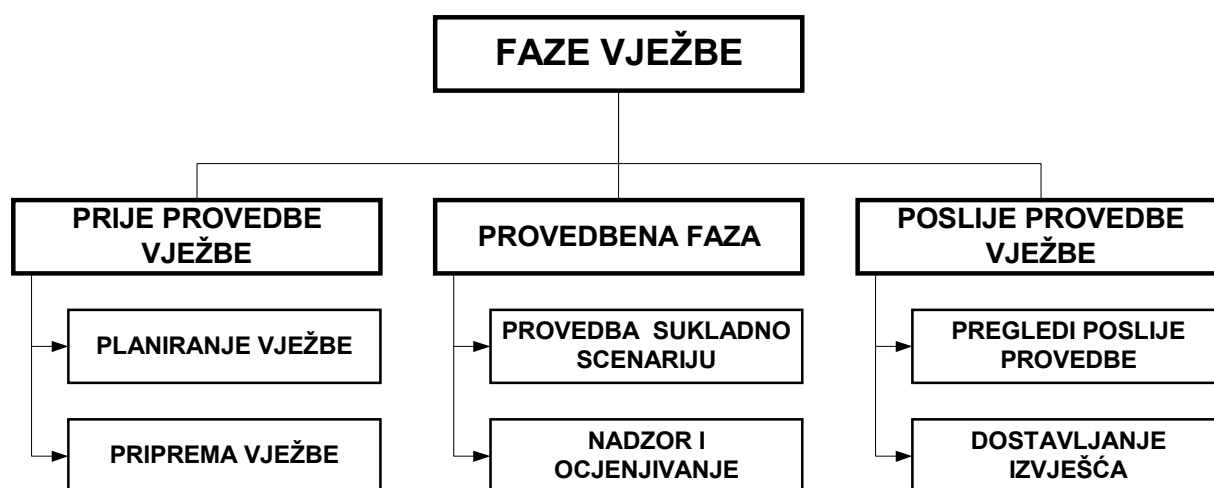
- mogu prikazati situacije (uporaba nuklearnog i kemijskog oružja, taktička zračna potpora) koje se ne mogu prikazati u drugim okruženjima obuke zbog troškova ili sigurnosti.

Uporaba računalnih simulacija vrlo je često samo završna faza drugih stožernih vježbi. Da bi zapovjedništvo brigade ili bojne moglo vježbati svoje vještine zapovijedanja i nadzora uporabom simulacije JANUS, potrebno je prvo provesti vježbu na zemljovidu po određenom scenariju, izraditi potrebne operativne dokumente i izraditi odluku na zemljovidu, tj. provesti cjelokupni proces vojnog odlučivanja u sedam koraka. Tako pripremljena odluka unosi se u računalo te se tamo simulira u odnosu na generiranog protivnika i simulira se bitka. Izvješća o stanju prenose se sredstvima veze nadređenom zapovjedništvu koje stanje prati na zemljovidu i donosi dopunske odluke koje se unose u računalo što omogućuje daljnu obuku zapovjedništva tijekom simulacije. Ustvari, računalna simulacija služi kao nadzorni aparat (suci, nadziratelji, ocjenjivači) koji na temelju matematičkih algoritama nepristrano pokazuje rezultate simulirane bitke. Krajnji rezultat simulacije (pobjeda ili poraz u simuliranoj bitci) ne smije biti ocjena osposobljenosti zapovjedništva, jer simulacija ima za cilj prisiliti zapovjedništvo da u realnom (ili skraćenom) vremenu prosuđuje situaciju i pravodobno donosi odluke, prenosi zapovijedi na podređene i dostavlja izvješća nadređenom.

Simulacije neće riješiti sve probleme i nedostatke koji se javljaju u obuci za provedbu zadaća i funkcija zapovijedanja i nadzora, niti će nadomjestiti obuku na zemljištu. Ako se pravilno koriste, one mogu dati relativno lako i brzo spremne alatke za vježbanje najvažnijih elemenata sustava zapovijedanja i nadzora.

2.4. FAZE VJEŽBE

Vježbe se sastoje od tri faze: faza prije provedbe vježbe, provedbena faza i faza poslije provedbe vježbe.

Faza prije vojne vježbe sadrži planiranje i pripremu vježbe. Provedbena faza počinje početkom vojne vježbe i zaključuje se svršetkom vježbe. Faza nakon provedbe vojne vježbe počinje svršetkom vježbe i sadrži raščlambe i izvješća. Detaljan opis svake faze nalazi se u nastavku pravila.

TREĆE POGLAVLJE

FAZA PRIJE PROVEDBE VJEŽBE

Faza prije provedbe vježbe je faza u kojoj se, nakon što je odabrana vježba, provodi planiranje i priprema za vježbu. Ta je faza obično najdulja od sve tri faze vježbe. Za velike vježbe može biti dulja od godine dana. U fazi prije vježbe razvijaju se svi planove potpore koji vode provedbu vježbe i fazu nakon vježbe. Aktivnosti koje se provode u ovoj fazi i njihovo trajanje ovise o vrsti i složenosti vježbe.

3.1. RAŠČLAMBA POTREBA ZA VJEŽBAMA

Prije nego što je moguće početi s fazom planiranja potrebno je utvrditi jesu li vježbe onaj oblik obuke koji je određenoj postrojbi (stožeru – zapovjedništvu) potreban za postizanje ciljeva obuke određenih u smjernicama, naputcima i drugim dokumentima za obuku. Određivanje potrebe za vježbama temelji se na:

- raščlambi koju provodi nadređeno zapovjedništvo o učinkovitosti podređene postrojbe,
- zadaćama, ciljevima i smjernicama - naputcima koje daje nadređeno zapovjedništvo, i
- zapovjednikovim ocjenama osposobljenosti i djelotvornosti postrojbe i vojnika za provedbu svojih dodijeljenih borbenih i neborbenih zadaća.

Bez obzira tko je pokretač planiranja vježbe, nadređeno ili provedbeno zapovjedništvo, mora osigurati da vježba zadovoljava potrebe i ciljeve obuke postrojbe. Vježba ne smije biti sama sebi svrha.

Zapovjednici prvo moraju raščlaniti učinkovitost procesa obuke vojnika, zapovjednika i postrojbe. Raščlambom obuke moraju se prvo uspostaviti potrebe obuke i prioritete programa obuke postrojbe. Ta raščlamba određuje i ciljeve obuke, koji se temelje na pojedinačnim i skupnim vještinama koje trebaju ili početnu obuku ili obuku održavanja stečenih znanja i vještina. Ciljevi vježbe trebaju biti specifični za tu vježbu, relevantni u odnosu na dodijeljene borbene i neborbene zadaće, realni, dostižni i mjerljivi. Oni trebaju biti organizirani u funkcionalna područja za naglašavanje aktivnosti koje trebaju poboljšanja. Pravilno određeni i izrečeni ciljevi daju sudionicima (igračima), nadzirateljima, sucima i ocjenjivačima solidan temelj za provedbu njihovih ocjenjivanja i raščlambi. Uspoređujući ciljeve s vrstom obuke koju svaka vježba pruža, zapovjednici određuju odgovarajuću vrstu koja će, unutar ograničenja raspoloživih resursa, najbolje ostvariti postavljene ciljeve. Pritom oni odgovaraju na nekoliko ključnih pitanja:

- Tko će biti obučavan (vojnici, postrojbe, stožeri)?
- Koji su ciljevi obuke?

- Koja je vježba najpogodnija za ostvarenje željenih ciljeva obuke?
- Koji su dostupni resursi (vrijeme, osoblje, vježbališta, oprema, novac...)?

Ovdje su neki primjeri odabira vježbe u odnosu na ono što ta vježba pruža. Vježbe na zemljovidu koriste se za učenje stožernoga planiranja i usklađivanja, kao i za pripremu prosudbi i operativnih zapovijedi. Zapovjednici se koriste taktičkim vježbama bez postrojbi za učenje podređenih u učinkovitom korištenju zemljišta, a uključuju određene taktičke probleme, te uporabu postrojbi i oružnih sustava. Vježbe na zapovjednom mjestu dobre su za obuku članova stožera, uspostavljanja zapovjednih mjesta i djelovanja komunikacijskih sustava na razinama iznad satnije. Vježbe na zemljištu daju realističnu obuku preživljavanja i višerodnu obuku za ukupne snage. Obuka borbenog stožera u održavanju vještina zapovijedanja i nadzora provodi se tijekom vježbe na zemljištu. Međutim, kako bi spriječili odgode i neučinkovitu uporabu vremena do koje normalno dolazi tijekom početne obuke stožera, ova se vježba ne bi smjela odabrati samo poradi obuke održavanja vještina zapovijedanja i nadzora. Vještine borbenog stožera trebaju se stjecati i poboljšavati vježbama na zapovjednom mjestu, taktičkim vježbama bez postrojbi i vježbama na zemljovidu prije nego što se provede vježba na zemljištu. Detaljniji opis i značajke pojedinih vježbi nalazi se u Drugom poglavlju, a sljedeća tablica služi kao pomoć u odabiru odgovarajuće vježbe. Ona pokazuje vježbe u obuci i neke od sustava i ciljeva koji se mogu učiti vježbom. Znak "X" pokazuje vježbu koja najviše pridonosi realističnoj obuci i uporabi sustava ili u ostvarenju naznačenih ciljeva.

TABLICA POGODNOSTI VJEŽBE U ODNOSU NA CILJEVE OBUKE

BOS/CILJ OBUKE	VJEŽBA	VNZe	VZM	VZZ	TVBP	TVBG	VNZ
OBAVJEŠTAJNI POSLOVI							
Prikupiti informacije				X		X	X
Obraditi informacije	X	X	X	X	X	X	X
Pripremiti obavještajna izvješća	X	X	X	X	X	X	X
MANEVAR							
Kretanje	X	X	X	X	X	X	X
Djelovanje po protivniku							X
Nadzor zemljišta					X		X
VATRENA POTPORA							
Obrada podataka o ciljevima na zemlji	X	X	X	X	X	X	X
Gađanje ciljeva na zemlji							X
POKRETLJIVOST, PROTUPOKRETLJIVOST, PREŽIVLJAVANJE							
Osiguranje pokretljivosti					X		X
Osiguranje protupokretljivosti	X	X	X	X	X	X	X
Povećanje preživljavanja			X	X	X	X	X
PROTUZRAČNA OBRANA							
Obrada podataka o ciljevima u zraku	X	X	X	X	X	X	X
Napad na neprijateljske ciljeve u zraku					X		X
Obrana zračnog prostora	X	X	X	X	X	X	

TABLICA POGODNOSTI VJEŽBE U ODNOSU NA CILJEVE OBUKE (Nastavak)

BOS/CILJ OBUKE	VJEŽBA	VNZe	VZM	VZZ	TVBP	TVBG	VNZ
LOGISTIČKA POTPORA							
Naoružanje i streljivo		X	X	X	X	X	X
Gorivo		X	X	X	X	X	X
Prehrana		X	X	X	X	X	X
Održavanje		X	X	X	X	X	X
Popuna osobljem			X	X	X		X
ZAPOVIJEDANJE I NADZOR							
Dobivanje i prijenos informacija		X	X	X	X	X	X
Prosudba situacije		X	X	X	X	X	X
Donošenje odluke za djelovanja		X	X	X	X	X	
Zapovijedanje podređenim postrojbama		X	X	X	X	X	X
Uspostavljanje veze			X	X			X

3.2. PLANIRANJE VJEŽBI

Planiranje vježbi u obuci neprekidan je proces kojim se zapovjednici služe u razvoju programa obuke postrojaba, ustanova, stožera i zapovjedništava. Temelji se na ratnim i mirnodopskim zadaćama postrojbe i osposobljenosti za njihovu provedu. Zapovjednici i njihovi stožeri moraju znati zadaće postrojbe, njezine ciljeve te smjernice i naputke primljene od višeg zapovjedništva. Oni ocjenjuju učinkovitost stožera, postrojbe i vojnika te primaju povratna izvješća s trenutnim obučnim djelovanjima postrojbe.

Planovi vježbi određuju događaje u obuci ili djelovanja koja traže izvore i potporu. Za primjenu tih planova treba odrediti, programirati, uskladiti, osigurati izvore i osigurati potrebnu potporu provedbe obuke.

Planeri moraju razmotriti okruženje u kojemu se provodi vježba i utjecaj vremena. Ako će neodgovarajuće zemljište i objekti ozbiljno umanjiti učinke obuke, planeri će možda morati promijeniti vrstu vježbe. Na primjer, ako je odabrana vježba na zemljištu brigade, ali raspoloživa područja za obuku nisu dovoljno velika da bi se taktika postrojbe mogla realistično proigrati, planeri mogu smanjiti broj postrojbi u vježbi, koristiti se vježbom na zemljovidu ili vježbom na zapovjednom mjestu umjesto vježbe na zemljištu, ili provesti vježbu na nižoj razini od brigade.

Strelišta obično ograničavaju vježbe s bojnim gađanjem na razinu satnije. Kada se za vježbu koristi zemljište u privatnom vlasništvu, planeri moraju razmatrati i potrebu nadzora šteta nastalih manevrom postrojbi.

Vježbe u obuci traže potporu. Neke vježbe troše velike količine dodijeljenih izvora, kao što su gorivo, rezervni dijelovi, sati letenja i vrijeme. Planeri moraju osigurati da se vježbe mogu provesti unutar razina dodijeljenih izvora i da postignuti ciljevi obuke opravdavaju potrošene izvore.

Dodijeljeno vrijeme za svaku vježbu mora dopuštati vježbanje provedbe odgovarajućih koraka vođenja postrojbi, kao i razvoj taktičkih situacija koje vode prema logičnoj i razumnoj

taktičkoj uporabi igrajućih postrojbi. Vrijeme se treba dodijeliti i za provedbu potpune logističke potpore taktičkih djelovanja, kao i za odgovarajuću raščlambu nakon vježbe.

Kod planiranja vježbe potrebno je voditi računa o sudionicima (igrajućim zapovjedništvima i postrojbama). Planeri ne bi smjeli planirati vježbe (ili barem pojedine dijelove vježbe) koje traže sudjelovanje zapovjedništava i postrojbi koja nisu dostatno popunjena za provedbu planiranih zadaća i postizanje ciljeva vježbe.

Prije planiranja provedbe bilo koje vježbe zapovjednici moraju provjeriti jesu li podređeni – sudionici vježbe upoznati i osposobljeni za provedbu svojih dužnosti Razina osposobljenosti ne mora uvijek biti potpuna, jer je svrha pojedinih vježbi, npr. vježbe na zemljovidu, upravo stjecanje potrebnih znanja i vještina i postizanja potrebne osposobljenosti. Kod pojedinih vježbi, poput vježbe na zemljištu ili taktičke vježbe s bojnim gađanjem, potrebno je da su vojnici i postrojbe ranije postigli dovoljnu razinu osposobljenosti u pojedinačnim i skupnim zadaćama koje će se provoditi tijekom vježbe. Taj se preduvjet mora ispuniti da bi se izvukla korist iz manevriranja taktičkih postrojbi na zemljištu i djelovanja po ciljevima, racionalno koristila tvarna i novčana sredstva te kako bi se ostvarila zadovoljavajuća razina sigurnosti tijekom vježbe. Postizanje potrebne razine osposobljenosti može se postići pojedinačnom i skupnom obukom na nižim razinama, obukom na traci te situacijskim i drugim vježbama.

3.3. AKTIVNOSTI TIJEKOM PLANIRANJA I PRIPREME VJEŽBE

Planiranje počinje čim se donese zapovijed – odluka o provedbi vježbe. Za pripremu vježbe koriste se planski koraci navedeni u nastavku. U nekim posebnim vježbama može se izostaviti neki od koraka. Koraci se općenito provode jedan nakon drugoga, ali se neki mogu provoditi istodobno. Koraci su:

- Izrada zapovijedi za vježbu.
- Dodjela odgovornosti za planiranje.
- Izrada vremenskog okvira za vježbu.
- Izrada nacрта plana vježbe.
- Provedba izviđanja.
- Priprema scenarija vježbe.
- Priprema operativnog plana i ostalih planova za vježbu.
- Priprema zemljišta.
- Provedba probe.

Ciljevi vježbe i razina na kojoj se ona provodi određuju koliko će biti složeni pojedini koraci. Obično je na nižim razinama (satnija, bojna) broj pisanih dokumenata manji, jer se većina elemenata vježbe dogovara i rješava tijekom redovitih izvješćivanja i sastanaka o obuci. Međutim, na razini brigade, a posebno zbornog područja (korpusa), zapovjedništva grane ili Glavnog stožera OS RH potrebno je izraditi većinu ili sve dokumente u pisanom obliku. Ovo nije generalno pravilo jer će broj pisanih dokumenata biti različit od vježbe do vježbe.

3.3.1. Izrada zapovijedi za vježbu

Zapovijed za vježbu izdaje zapovjedništvo koje ju je prvo unijelo u svoje planske dokumente za obuku, bez obzira planira li je za sebe ili za podređeno zapovjedništvo - postrojbu. Drugim riječima, Glavni stožer OS RH dužan je izraditi zapovijedi za sve vježbe koje je definirao u Godišnjim smjernicama za obuku OS RH, kao i za sve druge izvanredne vježbe čiju provedbu izravno traži načelnik GS OS RH, a za koje je GS OS RH nositelj planiranja. Zapovjednik grane ili zbornog područja (korpusa) dužan je izraditi zapovijedi za sve vježbe koje je definirao u Godišnjem napatku za obuku svog zapovjedništva i podređenih postrojbi za koje je nositelj planiranja. To se odnosi i na vježbe koje je GS OS RH definirao u Godišnjim smjernicama za obuku OS RH, a za koje je kao nositelja planiranja odredio zapovjedništvo grane, odnosno zapovjedništvo zbornog područja (korpusa). Isto se odnosi na zapovjednika brigade, bojne i samostalne satnije. Zapovijed za vježbu pokreće proces planiranja vježbe.

Prije pripreme zapovijedi, nositelj planiranja vježbe pažljivo razmatra svrhu vježbe, ciljeve koje je potrebno ostvariti vježbom i eventualne smjernice ili napatke koje je dobio od nadređenog zapovjedništva. Ciljevi su temelj za izradu zapovijedi za vježbu. Njom se:

- određuje vrsta vježbe koja će se provesti,
- određuju ciljevi koje je potrebno ostvariti vježbom,
- imenuje rukovoditelj vježbe i osoblje koje će planirati vježbu,
- određuje vremenski okvir za vježbu, mjesto provedbe i trajanje provedbene faze vježbe - mjesto, vrijeme i trajanje mora biti sukladno s vrstom odabrane vježbe, sudjelujućim postrojbama i s ciljevima obuke,
- određuje vrsta i broj sudjelujućih postrojbi,
- određuje vrsta i količina potrebne opreme, i
- daju dodatne informacije, kao što su financiranje i bilo koje relevantne pretpostavke. Podaci o financiranju trebaju odrediti količinu odobrenih sredstava i financijska ograničenja.

Sadržaj i obujam zapovijedi ovisi o vrsti i razini vježbe. Na nižim razinama (vod-satnija) ona može biti vrlo jednostavna i definirati zašto se provodi vježba, tko sudjeluje, koja je potrebna oprema, kada i gdje će se provesti.

Zapovijed za vježbu izdaje se u pisanom obliku kako bi se mogla neprekidno koristiti u procesu pripreme vježbe, a prije svega radi provjere postavljenih ciljeva vježbe. Vrijeme za izdavanje zapovijedi ovisi o vrsti i složenosti vježbe, to jest o vrsti i složenosti aktivnosti koje treba provesti do početka vježbe. Za složene vježbe na zemljištu s većim brojem sudionika to može biti i 12 mjeseci prije početka vježbe, dok za neke vježbe to može biti mnogo kraće. Nositelj planiranja ne bi smio izdati zapovijed za vježbu u vremenu kraćem od 3 mjeseca prije vježbe.

3.3.2. Dodjela odgovornosti za planiranje

Planiranje i provedba velike vježbe traži istu pozornost za detalje kao i stvarna borbena ili neborbena operacija/djelovanje. Rukovoditelj vježbe i određeno osoblje određeni u zapovijedi za vježbu odgovorni su za planiranje i provedbu vježbe tako da se postignu ciljevi vježbe.

Rukovoditelj vježbe na temelju ovlasti koje je dobio od nositelja planiranja određuje planski stožer koji je načelno organiziran kao i svaki drugi stožer te i stožerno osoblje načelno ima iste zadaće kao i za svaku drugu zadaću. Na temelju toga, dužnosti stožernih časnika u planiranju vježbe su sljedeće:

G1/S1	<p>Utvrđuje potrebe za nadzirateljima na temelju podataka dobivenih od G3 i glavnog nadziratelja.</p> <p>Odgovoran je za personalni dio plana vježbe.</p> <p>Daje časniku G3 imena, činove i organizaciju personalne potpore za osoblje koje sudjeluje u provedbi vježbe.</p>
G2/S2	<p>U koordinaciji s G3 priprema scenarij i niz situacija za suprotnu stranu koje će voditi događaje tijekom vježbe.</p> <p>Priprema informaciju koja se odnosi na neprijateljsku situaciju i plan za njezinu podjelu sudjelujućim postrojbama. Stvaranje obavještajne situacije prije vježbe omogućuje osoblju da se potpuno upozna s neprijateljskim borbenim rasporedom i pripremi obavještajne prosudbe potrebne za početnu fazu vježbe.</p> <p>Priprema plan obavještajnog djelovanja i obavještajni privitak uz operativnu zapovijed.</p>
G3/S3	<p>Normalno djeluje kao glavni koordinator između osoblja za planiranje i rukovoditelja vježbe.</p> <p>Nositelj je izrade scenarija za vježbu.</p> <p>Izrađuje operativnu zapovijed (plan) i druge operativne dokumente za vježbu iz svoje nadležnosti.</p> <p>Priprema popis sudjelujućih postrojbi u vježbi i postrojbi koje se nalaze u strukturi potpore i popis osoblja na organizaciju nadzora vježbe.</p>
G4/S4	<p>Planira logistički dio koji će proigravati postrojbe za osiguranje bojnih djelovanja.</p> <p>Planira stvarnu potporu vježbe, uključujući i plan šteta nastalih manevrom postrojbi koji priprema u koordinaciji s G3.</p> <p>Izrađuje logistički plan i izviđa mjesta vježbe kako bi se uvjerio da se operativni plan može podržati unutar okvira raspoloživih logističkih izvora.</p> <p>Dogovara se s višim logističkim nadzirateljima i postrojbama koje će pružiti potporu vježbe.</p>
G6/S6	<p>Priprema plan veza za vježbu, za igrajuće postrojbe, nadzorni aparat i imitacijski aparat.</p>
G8/Financijski časnik	<p>Izrađuje financijski plan vježbe.</p> <p>Vodi potrebnu financijsku dokumentaciju.</p>

Svi časnici odgovorni za planiranje vježbe dužni su se upoznati s mogućim promjenama doktrine, taktike, organizacije i opreme. Oni to rade kako bi te novine mogli ugraditi u scenarij vježbe i u planske dokumente koje su dužni razviti za vježbu, te kako bi s njima upoznali nadzorni aparat i sudionike vježbe prije njezina početka. Obavještajni časnici upoznaju se s ovakvim promjenama kod protivnika koji će se simulirati u vježbi i ugraditi ih u scenarij djelovanja suprotne strane na vježbi.

Kako bi se planski naponi što više smanjili odgovorni časnici dužni su potražiti i proučiti odgovarajuće, dostupne planove vježbi koje su napravile škole, nastavna središta i operativna zapovjedništva i postrojbe. Uporaba postojećih modela može uštedjeti veliku količinu vremena za planiranje dajući primjere i naputke. Trebaju se pregledati izvješća i naučene lekcije s ranijih vježbi kako bi se izbjeglo ponavljanje istih grešaka.

3.3.3. Izrada vremenskog okvira za vježbu

Vremenski okvir za vježbu služi za određivanje vremena do kojih se moraju provesti određene aktivnosti u procesu planiranja i provedbe vježbe kako bi se osigurala puna provedba i pravodobni svršetak svih planskih napora. Tipični vremenski okvir s planiranim aktivnostima za brigadnu vježbu na zemljištu prikazan je u sljedećoj tablici. Vrijeme u tablici kreće od trenutka izdavanja zapovijedi za vježbu, premda su se toga provele određene aktivnosti u svezi vježbe. Te se aktivnosti odnose na provedene raščlambe obučenosti, na temelju toga odabrana je vježba, unijeta u planske dokumente za obuku (smjernice, naputke, dugoročne kalendare obuke...) i određen je nositelj planiranja. Nositelj planiranja do izdavanja zapovijedi za vježbu treba utvrditi svrhu i ciljeve vježbe, mjesto, sudionike i ostala pitanja koja se reguliraju u zapovijedi

VRIJEME	PLANIRANA AKTIVNOST
V-90 dana	Izdavanje zapovijedi za vježbu.
V-85	Izrada vremenskog okvira za vježbu.
V-80	Priprema nacрта plana vježbe.
V-70	Provedba izvidanja.
V-60	Priprema scenarija.
V-30	Priprema i objava operativnog plana i drugih planova i dokumenata. Dostava svih dokumenata u obliku Elaborata vježbe na odobrenje nadređenom.
V-15	Ispravljanje eventualnih primjedbi nadređenog u svezi s vježbom. Priprema zemljišta.
V-10	Završetak obuke nadziratelja, ocjenjivača i sudaca.
V-8	Provedba završnih dogovora sa sudjelujućim zapovjedništvima i postrojbama.
V-7 do V-3	Provedene probe suprotne strane, nadziratelja, sudaca, ocjenjivača i veza.
V-2	Proveden pokret postrojbi na mjesto provedbe vježbe.
V do V+5	Provedba vježbe.
V+7	Provedba raščlambi poslije vježbe i dostava početnog izvješća s vježbe.
V+30	Dostava završnog izvješća s vježbe.

V - vježba

Kao što je rečeno, radi se o tipičnom vremenskom okviru za brigadnu vježbu na zemljištu. U praksi će se vremenski okvir razlikovati u odnosu na vrstu i veličinu (složenost) vježbe, premda je temeljno pravilo: viša razina, više vremena.

3.3.4. Izrada nacrtu plana vježbe

Nacrt plana vježbe je okvir, idejna zamisao koja se koristi za izgradnju scenarija - radnju vježbe. Postupci za razvoj nacrtu plana ovise o veličini uključene postrojbe. Kod vježbi malih postrojbi na razini satnije i bojne, faza izviđanja i izrade nacrtu plana obično se kombiniraju. Kod vježbi većih postrojbi te dvije faze su razdvojene. Bez obzira na to, rukovoditelji vježbi i stožeri provode iste akcije u pripremi nacrtu planova za vježbe malih postrojbi i za vježbe velikih postrojbi.

Kako bi se izradio nacrt plana vježbe potrebno je:

- raščlaniti zapovijed za vježbu i utvrditi što treba biti napravljeno kako bi se osiguralo da svi razumiju namjeru zapovjednika za provedbu vježbe te da će predloženi ciljevi obuke ispuniti tu zapovjednikovu namjeru,
- prosuditi ciljeve obuke kako bi se utvrdilo što treba biti obuhvaćeno scenarijem vježbe da bi te ciljeve bilo moguće postići,
- razmotriti i odabrati provediv redosljed događaja u vježbi koji se može koristiti za ostvarenje ciljeva obuke,
- odrediti opće područje (zemljište i objekte) gdje će se vježba provesti,
- utvrditi kako će zemljište utjecati na redosljed događaja u vježbi,
- međusobno usporediti sve provedive kombinacije događaja,
- odabrati najbolji redosljed događaja. Takav redosljed postaje preporučena inačica djelovanja,
- odabrati stvarna mjesta na zemljištu gdje će se odigravati pojedini događaji i vizualizirati borbene situacije na tim mjestima. Radeći to može se primijeniti bilo koja od dvije metode: odabrati krajnji objekt (cilj) i raspoređivati druge događaje koristeći se tehnikom obrnutog planiranja ili odabrati krajnji objekt (cilj) i raspoređivati druge događaje počevši od početnog područja prikupljanja,
- razviti vremenske rasporede koje koristiti kao vodiče za kompletiranje ciljeva i kao pomoć u održavanju borbene situacije realističnom. U planiranju vježbe treba voditi računa da se za odvijanje pojedinih dijelova vježbe dodijeli realno vrijeme koje dopušta postizanje utvrđenih ciljeva,
- odrediti nadzorne mjere na zemljištu, kao što su granice između postrojbi, fazne crte, raspored zapovjednih mjesta koje su jednake onima u stvarnoj operaciji /djelovanju,
- predvidjeti probleme koji mogu spriječiti napredovanje vježbe prema zacrtanom planu (vremenske, logističke, financijske) i razviti alternativne inačice djelovanja za takve slučajeve.

Ovo se kod većih vježbi na zemljištu (i za borbene i za neborbene zadaće) i vježbi s bojnim gađanjem radi u vojarni uz uporabu zemljovida ili aero-foto snimaka na kojima se utvrđuju opća područja za provedbu vježbe.

3.3.5. Provedba izviđanja

Nacrt plana vježbe provjerava se konkretno na zemljištu. Planeri izviđaju zemljište da bi potvrdili plan pripremljen pomoću zemljovida i aero-foto snimaka.

Tijekom izviđanja na zemljištu, plan se provjerava unazad od krajnjega cilja na zemljištu. Tako se potvrđuje odgovara li plan vrstama postrojbi koje će sudjelovati u vježbi. Zemljište na cilju se pregledava i ispituje na isti način kako bi to radio zapovjednik neprijateljske postrojbe za odabir najboljih položaja za planirane aktivnosti. Planeri se tada kreću kroz ostali dio područja da bi odredili najrealnija mjesta za druge planirane događaje. Ako je potrebno planeri trebaju promijeniti ranije izrađeni nacrt plana, ali ako je proučavanje zemljovida i zračnih snimaka bilo detaljno, nacrt plana može trebati samo male promjene.

Planeri moraju odabrati mjesta za aktivnosti i položaje suprotne strane gdje će se provesti određene akcije. Oni provode obavještajnu pripremu zemljišta za svaku fazu vježbe rabeći doktrinarne modele djelovanja mogućega protivnika. Dalje, oni određuju mjesta za putne blokade, straže na putovima i nadzorne točke. Tada određuju ukupnu shemu manevra u operaciji/djelovanju vizualizirajući djelovanje postrojbe dvije razine više od sudjelujuće postrojbe u vježbi. Za vježbu satnije, oni vizualiziraju djelovanje cijele brigade.

Planovi moraju biti razvijeni tako da potpuno koriste zemljište ali ga ne narušavaju nastojeći da štete od kretanja postrojbi budu što manje ili da ih uopće nema.

3.3.6. Priprema scenarija

Nakon povratka s izviđanja rade se eventualne promjene nacrtu plana i on se dostavlja na odobrenje rukovoditelju vježbe. Jednom kada rukovoditelj vježbe odobri nacrt plana, G3/S3 i G2/S2 uz sudjelovanje ostalih članova stožera razvijaju scenarij vježbe. Scenariji popis događaja koji vodi prema točkama koje igrajuće postrojbe trebaju da bi sprovele svoje operativne zapovijedi i tako počele vježbu. Ti popisi uključuju činjenice potrebne za stavljanje igrajućih postrojbi u željenu taktičku situaciju prije početka vježbe. Scenariji usmjeravaju nadziratelje, suce i ocjenjivače tako da bi vježba mogla napredovati sukladno unaprijed određenim planovima. Premda se scenariji normalno rade u opisnom obliku, za male vježbe s ograničenim ciljevima mogu se rabiti i grafički scenariji. Scenariji prikazuju niz taktičkih situacija. Oni su podržani operativnim planovima, uključujući privitke i grafičke prikaze potrebne za zadovoljavanje postavljenih ciljeva vježbe.

Svaki slobodni scenarij daje početnu situaciju i dovoljno podataka i naputaka koji omogućuju igrajućim postrojbama izradbu operativnog plana, privitaka i grafičkih prikaza. Nakon početka vježbe, nadređeno zapovjedništvo i zapovjednik igrajuće postrojbe nadzire aktivnosti na temelju čimbenika zadaće, neprijatelja, zemljišta, vlastitih snaga i vremena i realistične slike neprijateljskih snaga. Koristeći ovaj tip scenarija, igrajuća postrojba je slobodna da, unutar doktrine i operativne zapovijedi nadređene postrojbe potakne svaku aktivnost. Svaki nadzirani scenarij daje detaljne situacije i događaje oblikovane za postizanje određenih ciljeva obuke. On je obično čvrsto vezan krutim rasporedom događaja s unaprijed određenim popisom poruka za početak pojedinih događaja ili aktivnosti.

Ova se dva tipa scenarija razlikuju po namjeni. Slobodni scenariji daju zapovjednicima maksimalnu slobodu u provedbi svojih zadaća. Nasuprot tome, nadzirani scenariji tjeraju zapovjednika da provede specifične akcije kao odgovor na unaprijed određene događaje.

Nadzirane scenarije najbolje je koristiti kada ciljevi obuke traže obuku određenih zadataka borbenog stožera, zadataka preživljavanja i zadataka višerodnih sastava pod određenim uvjetima. Primjeri uključuju operacije/djelovanja u uvjetima uporabe kemijskog oružja, pripremljeni prijelaz rijeke i operacije/djelovanja u naseljenim područjima. Slobodne scenarije najbolje je koristiti kada je cilj vježbe integrirati borbene operativne sustave i obuku borbenog stožera u najrealističnijem okruženju s prikazom svih potencijala mogućeg neprijatelja. Slobodni scenariji mogu rabiti borbene simulacije kao što je Prva bitka.

Scenariji moraju biti dovoljno elastični kako bi omogućili zapovjedniku i drugim vođama da odluče kako koristiti zemljište. Isto tako, moraju biti dovoljno obimni kako bi olakšali obuku i ocjenjivanje zadataka postrojbe provedenih sukladno zapovjednikovoj zamisli operacije na temelju elemenata prosudbe zadatke, neprijatelja, zemljišta, vlastitih snaga i raspoloživog vremena.

Scenariji sadrže sljedeće elemente:

- opću situaciju, koja sudionicima daje opće informacije koje bi bile normalno dostupne u borbenoj situaciji,
- početnu situaciju, koja pokreće akciju igrajuće postrojbe i tjera zapovjednika da izdaje zapovijedi za uporabu postrojbi, i
- naredne situacije, koje nastavljaju vježbu i tjeraju nadziratelje, suce i ocjenjivače da provode nadzor. One uključuju sve glavne događaje potrebne za ostvarenje ciljeva vježbe u dodijeljenom vremenu.

3.3.6.1. Opća situacija

Kao minimum, opća situacija uključuje:

- opći navod koji opisuje događaje koji ubrzavaju trenutnu situaciju uzrokujući potrebu za uporabom oružanih snaga,
- stratešku i taktičku situaciju, koja uključuje vlastite snage dvije više razine,
- opis situacije suprotne strane, koja uključuje raspored snaga za dvije više razine, i
- raščlambu područja operacija/djelovanja.

U razvoju opće situacije, planeri trebaju odrediti popis postrojbi prve više razine i vremenski okvir za provedbenu fazu vježbe. Kako se mijenja obuka tako se mogu raditi prilagodbe; međutim, treba izbjegavati velike promjene opće situacije.

3.3.6.2. Početna situacija

Početna situacija postavlja igrajuće postrojbe u taktičku situaciju prije početka vježbe. Ona treba dovesti do toga da G2 počne obavještajnu pripremu bojišta. Pažljivom raščlambom zemljišta, prilaza i neprijateljskih doktrinarnih modela, igrajuća postrojba može odrediti najopasniji prilaz i najvjerojatniji neprijateljski raspored. Na početku vježbe, igrajuća postrojba treba imati dovoljnu količinu obavještajnih informacija o neprijatelju koju bi realno imala i u stvarnoj ratnoj situaciji. Te se informacije trebaju dati kroz obavještajne kanale igrajuće postrojbe do najniže razine kako bi se osigurao konzistentan prikaz neprijateljske situacije.

Početna se situacija definira u operativnom planu. Ako se koristi faza prije vježbe za pripremu operativnog plana, pripremljeni operativni plan pretvara se u operativnu zapovijed na početku ili prije početka vježbe pomoću posebne zapovijedi. Međutim, ako se ne koristi faza prije vježbe, operativni se plan razvija tijekom početne faze provedbe vježbe. On daje temelj za sljedeće operacije/djelovanja. Zahtjevi za početnom situacijom ovisit će o tome kada je razvijen operativni plan za igrajuću postrojbu. U svakom slučaju, nadziratelji trebaju pregledati plan radi pregleda sadržaja jer su priprema, podjela i nadzor planova, zapovijedi i prosudbi redovito glavni ciljevi svake vježbe. Operativna zapovijed potiče igrajuće postrojbe na provedbu zadaće dobivene od nadređenog zapovjedništva. Operativna zapovijed jasno izražava način na koji zapovjednik igrajuće postrojbe vizualizira tijek bitke.

3.3.6.3. Naredne situacije

Planeri vježbe razvijaju naredne situacije stvarajući popis događaja koji:

- osigurava logičan tijek vježbe,
- stvara realističnu prosudbu vremena za cijelu vježbu, i
- osigurava postizanje svih ciljeva obuke.

Događaji su sažeta očitovanja o taktičkim aktivnostima. Planeri ih navode kronološkim slijedom i prosuđuju kada će se dogoditi. Takav će popis pomoći da vježba teče ka logičnom zaključku. Jednom kada je popis događaja pripremljen, planeri razvijaju radnje koje su sukladne vremenima provedbe i koje opskrbljuju nadziratelje, suce, ocjenjivače i suprotnu stranu s načinom realnog prikaza svakog događaja igrajućim postrojbama. Ovaj popis treba ukazati:

- gdje će se odvijati svaki događaj ili radnja,
- tko je uključen, i
- na koji će način događaj početi/čime će biti izazvan.

Svi događaji, svaka radnja i dodatne informacije unose se u raspored događaja, koji postaje privitak scenarija vježbe. Privitak je skraćeno izdanje u kojem se svi događaji navode kronološkim redom u obliku kolona. Time se stvara gotovo kazalo vremena, mjesta, vojnika ili postrojbi uključenih u događaj i aktivnosti planiranih za danu situaciju. On isto procjenjuje vrijeme potrebno za provedbu vježbe, uključujući vrijeme za usmjeravanje postrojbi prije početka vježbe i vrijeme za provedbu raščlambe nakon svake faze vježbe ili nakon svršetka vježbe. Kod slobodno igranih scenarija, raspored događaja bit će mnogo manje detaljan nego kod nadziranih scenarija. Pojedine točke na rasporedu događaja su tako oblikovane da dovode do određene akcije ili reakcije igrajućih postrojbi unutar različitih sustava ili među njima. Raspored treba dati dovoljno informacija da bi omogućio nadzirateljima i sucima slijed i praćenje odvijanja vježbe. Ovi događaji, akcije i reakcije postaju teme za raspravu na raščlambama poslije vježbe.

3.3.7. Priprema operativnog plana i ostalih planova za vježbu

Scenarij za vježbu temelj je operativnog plana. Za izradu plana odgovoran je G3/S3, međutim svi članovi planskog stožera moraju dijeliti odgovornost u razvoju plana za izradbu različitih privitaka i grafičkih prikaza koje plan traži.

Složenost operativnog plana može se razlikovati u odnosu na svrhu vježbe. Na primjer, operativni plan za vježbu razine bojne može biti izdan kao usmena zapovijed. Često se unaprijed pripremaju pripremne i dopunske zapovijedi za početak, nastavak, promjenu ili prekid operacija/djelovanja u potpori vježbi koje se provode radi ocjenjivanja ili provjere različitih postrojbi u istim uvjetima. Operativni plan za vježbu na kojoj se zapovjedništva i postrojbe osposobljavaju za vođenje borbenih djelovanja načelno ima oblik normalne operativne zapovijedi od pet točaka. Operativni plan za vježbu na kojoj se provodi osposobljavanje za zadaće pomoći pri katastrofama, mirovne, humanitarne i druge neborbene zadaće nastoji zadržati format od pet točaka, ali sa specifičnim sadržajima koji se odnose na konkretnu zadaću.

Da bi vježba u obuci tekla bez zastoja i ostvarila svoje ciljeve, potrebno je pored operativnog plana izraditi i druge pisane planove potpore koji svaki sadrži specifične praktične naputke za sudionike vježbe. Ti se planovi dostavljaju se odgovarajućim nadzirateljima, sucima i ocjenjivačima, suprotnoj strani i sudionicima – igračima.

Najčešće se, pored operativnog plana koji je obavezan dio, radi o sljedećim planovima potpore vježbe:

- obavještajni plan,
- plan nadzora,
- plan logističke potpore,
- plan veza,
- plan kretanja,
- plan civilno-vojnih operacija,
- plan raščlambe,
- plan izvješćivanja,
- plan odnosa s javnošću i informiranja,
- izvanredni plan, i
- financijski plan.

Pored navedenih planova mora se raditi i drugi, ovisno o konkretnoj vježbi i njezinu sadržaju.

3.3.7.1. Obavještajni plan

G2/S2 priprema obavještajni plan u suradnji s G3/S3 i glavnim nadzirateljem. Plan treba omogućiti:

- suprotnoj strani da prikaže taktiku djelovanja suprotne strane,
- realne ulazne podatke o borbenoj situaciji, i
- pravodobno uvođenje informacija u vježbanje obavještajnih aktivnosti postrojbi.

Prije pisanja obavještajnoga plana, G2/S2 mora proučiti zapovijed za vježbu i scenarij. U suradnji s G3/S3 i zapovjednikom suprotne strane (kod jednostranih vježbi sa simuliranjem protivnika i kod dvostranih vježbi), G2/S2 priprema niz situacija u kojima se nalazi suprotna

strana. Te će situacije voditi vježbu u scenariju koji odražava taktičku doktrinu, mogućnosti i slabosti odabranoga protivnika. G2/S2 tijekom izviđanja zemljišta utvrđuje jesu li situacije u kojima bi se trebala naći suprotna strana realne i provedive. Obavještajni plan i dokumenti koji ga podupiru moraju biti pažljivo usklađeni s operativnim planom i planom nadzora.

Situacija suprotne strane. Ovaj dio plana pokriva različite situacije koje suprotna strana mora prikazati. Da bi ga pojasnili, planeri pripremaju grafički prikaz situacije za svaku fazu. Koristeći se situacijama i njihovim grafičkim prikazima zapovjednik suprotne strane radi detaljni plan djelovanja za tražene zadaće. Taj plan uključuje simulirane postrojbe suprotne strane koje se ne prikazuju fizički tijekom vježbe.

Opisuje se djelovanje obavještajnih izvora, što uključuje zračno i kopneno motrenje i izviđanje, ophodnje, obavještajne podatke prikupljene djelovanjem sredstava veze, obavještajne podatke prikupljene djelovanjem elektroničkih sredstava, ratne zarobljenike i obavještajne podatke prikupljene djelovanjem tehničkih sredstava.

Prikazuju se i protuobavještajna djelovanja, neprijateljska propaganda, protupropaganda i obavještajne aktivnosti u pozadinskim područjima. Planeri prvo utvrđuju koje sustave igrajuće postrojbe imaju za prikupljanje tih informacija. Vrste obavještajnoga djelovanja koje prikazuje suprotna strana moraju biti dovoljno raznolike da bi se mogle vježbati sve obavještajne snage i sredstva igrajućih postrojbi.

Sposobnosti AKB napadaja suprotne strane razvijaju se s dovoljno detalja da bi se od igrajućih postrojbi tražilo razjašnjenje prikupljenih informacija. Planovi trebaju biti napravljeni za ranu raspodjelu meteoroloških podataka, AKB aktivnosti suprotne strane, obavještajnih izvješća o ABK opremi neprijateljske strane, neobičnih bolesti i drugih relevantnih informacija.

Kad god je to moguće, sposobnosti suprotne strane treba prikazati preslikavanjem stvarnih obavještajnih ciljeva koje bi naše snage trebale otkriti. To se ne odnosi samo na aktivnosti elektroničkog obavještajnog ratovanja, već na sve borbene sustave. Važno je da vježbe preslikaju zadaće, uvjete i standarde kojima treba ovladati da bi se planirana borbena djelovanja vodila u realnom okruženju.

Obavještajne informacije koje se daju našim snagama moraju opisati i taktička zavaravanja i stvarne aktivnosti suprotne strane u vježbi, mada ne nužno u isto vrijeme. U obje bi kategorije trebalo biti dovoljno informacija tako da će naše snage imati teškoća u dolasku do brze odluke o suprotnoj strani. Informacije o vraćanju naših snaga na pravi put trebaju biti spremne ako bi naše snage prihvatile početno taktičko zavaravanje suprotne strane kao pravu sliku onoga što se događa na bojištu prikazanom u vježbi. Aktivnosti protuzavaravanja koje provodi suprotna strana moraju biti realne i otežati razvoj aktivnosti taktičkoga zavaravanja koje provode naše snage.

Uputa za zapovjednika suprotne strane. G2 priprema uputu koja navodi odgovornosti zapovjednika suprotne strane. Ona sadrži ciljeve obuke, najavljuje datume provedbe vježbe i određuje krajnji datum do kojeg zapovjednik suprotne strane treba napraviti svoj operativni plan. Uputa definira i zapovjedne odnose između zapovjednika suprotne strane i rukovoditelja vježbe ili glavnog nadziratelja.

Posebne upute za suprotnu stranu. Ove su upute dodatak uputi za zapovjednika suprotne strane i njima se navode pitanja koja su od interesa za cijelu suprotnu stranu. Te bi upute morale obuhvatiti sljedeće:

- sastav i identitet,
- odore i oprema,
- naputak za provedbu obuke,
- dodijeljena područja za provedbu obuke prije vježbe,
- raspored probe. Probe mogu biti vježbe na zemljovidu, pregled zemljišta, vježbe na zapovjednom mjestu, vježbe na zemljištu ili njihova kombinacija,
- rad/postupci tijekom vježbe, što uključuje akcije u odnosu na ratne zarobljenike, bilo da imaju ratne zarobljenike ili da postaju ratni zarobljenici.

Plan raspodjele obavještajnih informacija. Ovaj plan daje shemu obavještajnog proigravanja prije i tijekom taktičkog proigravanja vježbe. On uključuje informacije koje će se dostaviti, upute kako ih dostaviti i raspored njihova dostavljanja. Obavještajne informacije koje se dostavljaju padaju u dvije kategorije:

- informacije koje postrojba prima automatski kroz zapovjedne kanale, i
- informacije koje postrojba prima jedino nakon što ih na odgovarajući način traži ili poduzima odgovarajuću obavještajnu akciju za njihovo dobivanje.

Najrealističnija metoda za početak obavještajnog proigravanja u vježbama velikih postrojbi je da nadređeno zapovjedništvo rano u vježbi da obavještajne informacije sudjelujućim postrojbama. Obavještajni sažetci i izvješća daju potrebnu pozadinu za početak obavještajnog rada.

3.3.7.2. Plan nadzora

Plan nadzora daje upute za nadzor i ocjenjivanje vježbe te za organiziranje nadzorne skupine. Za stvaranje nadzorne skupine, G3/S3 priprema plan nadzora na temelju scenarija vježbe i odgovarajućih priručnika. Upute za nadzornu skupinu moraju biti sukladne scenariju vježbe i obavještajnom planu. Uspjeh vježbe uvelike ovisi o tome koliko je detaljan taj plan i koliko se dobro provodi.

Sigurnosne upute. Pokušaj postizanja maksimalnog realizma vježbe može dovesti do pojavljivanja opasnih uvjeta i situacija. Te bi opasnosti mogle imati negativan učinak na napredak vježbe, kao i na pojedinačne sudionike vježbe te lokalnu zajednicu. Da bi maksimalno smanjili razne incidente i povrede, planeri moraju unaprijed pripremiti i objaviti posebne sigurnosne upute svim sudionicima vježbe. Nadzorno osoblje u području vježbe odgovorno je za primjenu tih uputa. To niti na koji način ne smanjuje zapovjednu odgovornost u igrajućim postrojbama za izdavanje, objašnjavanje i odlučnu provedbu sigurnosnih pravila. Sigurnosne upute uključuju:

- ciljeve i odgovornosti,
- uzroke izvanrednih slučajeva i preventivne mjere, i
- izvješćivanje o izvanrednim događajima.

Budući da su sredstva i oprema s kojima postrojbe danas raspolažu vrlo pokretna, zapovjednim uputama mora se naglasiti njihov siguran rad tijekom vježbe te u dnevnim, noćnim uvjetima i u uvjetima smanjene vidljivosti.

Oznake na odorama, nadzor pomoću boja i pravila vježbe. Ovaj dio plana nadzora opisuje:

- oznake na odorama za suprotnu stranu, nadziratelje, ocjenjivače, suce i promatrače,
- oznake na vozilima, zrakoplovima i opremi,
- pirotehnička sredstva, streljivo i laseri dopušteni u vježbi te upute za njihovu uporabu,
- signalni barjačići dopušteni u vježbi i upute za njihovu uporabu,
- pravila za nadziratelje,
- naputak za uporabu civila (ili vojnog osoblja prerusenog kao civili) u vježbi, njihova identifikacija i način postupanja.

Određivanje nadziratelja, sudaca i ocjenjivača. Nadziratelji, suci i ocjenjivači presudni su za učinkovitu i uspješnu vježbu. Nadziratelji osiguravaju da se događaji zbivaju u odgovarajuće vrijeme i na odgovarajućem mjestu sukladno sa scenarijem vježbe i rasporedom događaja. Nadziratelji predstavljaju sva potrebna zapovjedništva i postrojbe koje nisu fizički prisutne kao sudionici u vježbi. Ocjenjivači promatraju aktivnosti sudionika i igrajućih postrojbi tijekom vježbe i određuju provode li one zadaće prema ranije određenim normama. Ocjenjivači daju svoj doprinos tijekom raščlambe iznoseći svoja viđenja rada postrojbe tijekom vježbe. Suci određuju rezultate bojnog djelovanja, učinke vatri i zapreka te aktivnosti potpore. Oni izvješćuju o rezultatima i igrajuće postrojbe i skupinu za nadzor. G1/S1 se dogovara s odgovarajućim stožernim časnicima kako bi rukovoditelju vježbe mogao predložiti izvore osoblja i kriterije odabira za nadziratelje, ocjenjivače i suce. Članovi nadzorne skupine trebaju se odabrati iz postrojbi koje ne sudjeluju u vježbi jer bi sudjelujuće postrojbe trebale biti potpuno popunjene. Tijekom bilo koje vježbe dužnosti nadziratelja, ocjenjivača i suca normalno se daju različitim ljudima. Međutim, rukovoditelj vježbe može istoj osobi dodijeliti dvije ili sve tri od tih funkcija ako nema dovoljno kvalitetnog osoblja.

Svaki nadziratelj, ocjenjivač ili sudac dodjeljuje se posebnom timu tijekom trajanja vježbe. Glavni nadziratelj određuje te posebne dužnosti na temelju svrhe vježbe, raspoloživog osoblja i potrebne opreme. Ako je moguće, osoblje koje se određuje kao ocjenjivači trebalo bi imati iskustva na položaju kojega ocjenjuju. Kada je to god izvedivo, zapovjednika bi trebao ocjenjivati zapovjednik. Za detaljniji opis dužnosti sudaca, nadziratelja i ocjenjivača pogledati Četvrto poglavlje.

Sredstva veze i prijevozna sredstva za nadziratelje, suce i ocjenjivače. Za nadzor i usklađivanje vježbi presudna je dobra veza. Vježbe na zemljištu velikih postrojbi mogu se provoditi na ogromnim udaljenostima i traže visoko pokretne nadziratelje, suce i ocjenjivače. U takvom slučaju postoje brojne zapreke za neprekidne i uspješne veze. G4/S4, časnik za sigurnost i časnik za vezu pomažu G3/S3 u usklađivanju potreba za vezom i prijevoznih potreba. Kako igrajuće postrojbe trebaju svoja ustrojbeno sredstva veze i prijevozna sredstva tijekom vježbe, G3/S3, G4/S4 i časnik za vezu trebaju tražiti ta sredstva iz drugih izvora.

Raspored obuke za nadziratelje, suce i ocjenjivače. Nadziratelji, suci i ocjenjivači moraju biti obučeni za provedbu svojih dužnosti. Količina obuke ovisi o iskustvu tih pojedinaca kao i o veličini vježbe. Raspored određuje:

- detaljno upoznavanje s vježbom, uključujući ciljeve vježbe, metodu za postizanje tih ciljeva, scenarij i planove potpore,
- detaljno izviđanje područja vježbe,
- obuku u dužnostima nadzornog osoblja, uporabi opreme za nadzor, čitanju zemljovida i taktici,
- probe ili vježbe na zemljovidu za osiguranje potpunog razumijevanja vježbe, i
- usmjerenje u provedbi raščlambi.

3.3.7.3. Plan logističke potpore

Ovaj se plan bavi stvarnoj logističkoj potpori vježbe. G4/S4 određuje dostupnost potrebnih sredstava opskrbe, potporu održavanja i planira medicinsku evakuaciju i nadzor prometa.

Plan logističke potpore mora biti sukladan scenariju i operativnom planu. On sadrži upute za realistično igranje logističke potpore i za suprotnu stranu i za naše postrojbe. Istodobno omogućuje obuku uključenih elemenata logistike. G4/S4 radi usko s G1/S1 u pripremi plana koji pokriva sve faze vježbe. Dodatci plana logističke potpore moraju:

- odrediti popis obvezatnih sredstava opskrbe koja postrojbe potpore moraju donijeti na vježbu,
- opisati postupke za dobivanje i održavanje sredstava za obuku,
- utvrditi potrošnju i razinu opskrbe za sve vrste streljiva,
- odrediti logističke potrebe za specijalnom opremom, kao što su tvari za dekontaminaciju i simulatori uporabe AKB oružja.

Planeri prosuđuju potrebne vrste i količine tih različitih opskrbnih sredstava rano u fazi planiranja kako bi osigurali da će dodatci planu sadržavati sve ove informacije.

3.3.7.4. Plan veza

G6/S6 odgovoran je za razvoj plana veza. Plan veza mora biti realan i omogućiti vježbanje uporabe svih vrsta veza koje mogu uspostaviti vježbajuća zapovjedništva i postrojbe. Pored operativnih veza, plan mora obuhvatiti veze nadzornog aparata i veze suprotne strane.

3.3.7.5. Plan kretanja

Broj igrajućih postrojbi, suprotne strane i nadzornoga osoblja uključenog u vježbu na zemljištu velike postrojbe traži od G4/S4 da napravi detaljan plan kretanja. Tim se planom usklađuju prijevozna sredstva i nadzor prometa. Kada se vježba provodi na zemljištu koje nije u nadzoru vojske, plan se mora uskladiti s odgovarajućim civilnim vlastima. Ako se to ne uspije napraviti može doći do problema u civilnom i vojnom prometu koji bi mogli ometati vremenski raspored vježbe.

3.3.7.6. Plan raščlambe

Plan raščlambe priprema G3/S3. Raščlambe se provode što je praktičnije ranije nakon glavnih događaja, faza vježbe ili nakon svršetka vježbe. One su što je moguće kraće i sažetije uzevši u obzir količinu informacija koju treba pokriti. Kao minimum, one uključuju zapovjednike i stožer. Ako je moguće, u njima sudjeluju vojnici. Igrači govore o razlozima za provedbu određene akcije. Nadziratelji, suci i ocjenjivači daju svoja zapažanja. Suprotna strana treba dati svoje viđenje vježbe. U raspoređivanju raščlambi, planeri trebaju uzeti u obzir fizičko stanje vojnika i mjesta postrojbi. Oni trebaju razmotriti i vrijeme potrebno za prikupljanje i ocjenjivanje izvješća nadziratelja, sudaca, ocjenjivača i suprotne strane. Za velike vježbe, G3/S3 treba napraviti plan raščlambi na više razina. Za detaljniji opis dužnosti sudaca, nadziratelja i ocjenjivača pogledati Četvrto poglavlje.

3.3.7.7. Plan izvješćivanja

G3/S3 oblikuje plan za potrebna izvješća na temelju naputka rukovoditelja vježbe. Kao minimum, on će tražiti izvješće s raščlambe nakon kompletiranja vježbe. Plan određuje zapovjednike koji moraju provesti raščlambe i propisuje format/izgled, broj kopija i datum dostavljanja izvješća. Sva izvješća moraju imati:

- pravilan naslov,
- ime postrojbe koja šalje izvješće,
- vremensko razdoblje pokriveno izvješćem,
- datum dostavljanja,
- format/izgled,
- broj potrebnih kopija, i
- metodu prijenosa/dostavljanja izvješća,
- sadržaj.

3.3.7.8. Plan odnosa s javnošću i informiranja

Časnik za informiranje u stožeru za planiranje vježbe usklađuje rad na pripremi plana za informiranje javnosti sa svim stožernim dijelovima. Svrha plana je stvoriti potporu javnosti za vježbu i za zadaće koje proizlaze iz nje. Svrha i ciljevi vježbe određuju veličinu plana. U interesu dobrih odnosa s javnošću rukovoditelj vježbe treba pripremiti lokalno pučanstvo za bilo kakve neobične ili neugodne situacije koje bi mogle nastati.

Sve vježbe imaju određene sigurnosne, političke i javne implikacije. Planeri pažljivo važu te implikacije i stvaraju temeljnu zamisao za publicitet svake vježbe. Oni određuju koje podatke o vježbi dati unaprijed. Ti podatci uzimaju u obzir sigurnosne potrebe, potrebe dobrih odnosa s javnošću i pitanja od međunarodnog i političkog interesa. Oni važu davanje detaljnih informacija razmatrajući narav i mjesto vježbe te sudjelujuće snage u odnosu na sigurnosne i političke implikacije. Časnici za informiranje pripremaju pozive za novinare, a časnici za sigurnost daju odobrenje za njihovo upućivanje. U pozivima se može od novinara tražiti da se o vježbi ne piše i ne govori do određenog datuma.

Plan informiranja daje podatke i o:

- početnom davanju informacija o vježbi,
- televizijskom, radio i drugom medijskom pokrivanju vježbe,
- razini novinske pokrivenosti vježbe i pozivima pojedinim novinarima i redakcijama,
- potpori predstavnika medija,
- izvješćivanjima koja će se davati,
- usmjerenju postrojbi u svezi odnosa s medijima, i
- novinskim izdanjima koje će stožer vježbe raditi tijekom vježbe ili drugim načinima davanja novosti o vježbi.

Ovaj je plan vrlo važan u organizaciji NATO/PfP vježbi gdje se ustrojava poseban Novinarsko-informacijski centar (*Press and Information Centre – PIC*) o čemu više detalja ima u Šestom poglavlju.

3.3.7.9. Izvanredni plan

G3/S3 je odgovoran za pripremu izvanrednog plana. Plan određuje koje će se akcije poduzeti u slučaju nepovoljnog vremena ili uslijed drugih čimbenika koji ograničavaju vježbu. Ako plan traži drugu vježbu, tada se tom planiranju mora dati isti stupanj značenja kao što je bio dan originalnom planu, uključujući i odgovarajuće planove potpore.

3.3.7.10. Financijski plan

Za potrebe financiranja vježbe, posebno kod velikih vježbi na zemljištu normalno je u planski stožer potrebno odrediti financijskog časnika. Njegove aktivnosti u potpori vježbe uključuju:

- pripremu financijskog plana,
- praćenje trošenja financijskih sredstava u vježbi, i
- savjetovanje planskog stožera u financijskim pitanjima.

3.3.8. Priprema zemljišta

Priprema zemljišta može biti nužna za stvaranje realnog okruženja, zaštitu od prekomjernih šteta nastalih manevrom snaga i stvaranje sigurnosnih uvjeta za zaštitu postrojbi tijekom uporabe visokopokretnih sustava. Na primjer, u vježbi s bojnim gađanjem mogu se u zaklone ili bunkere postaviti elektronički ili mehanički nadzirane mete za predstavljanje suprotne strane. Zapreke od bodljikave žice na cilju, eksplozivne zamke uzduž smjerova prilaza, neprijateljski borbeni položaji i simulirani strojnički položaji i zakloni mogu povećati realizam vježbe. Sigurnosne naprave za olakšavanje nadzora i sigurna djelovanja trebaju se postaviti kada su god u vježbu ugrađena rušenja uz pomoć eksploziva i vježbe s bojnim gađanjem. U vježbama kod kojih se simulira suprotna strana uporabom imitacija, potrebno je pripremiti imitacije i uskladiti ih s operativnim planom. U tom se slučaju radi poseban plan imitacija.

3.3.9. Provedba probe

Vježba se proba kao završna provjera planiranja. Proba ne uključuje igrajuće postrojbe. Ona mora biti provedena dovoljno rano prije vježbe da bi planeri mogli ispraviti sve greške i prilagoditi vremenski raspored. Nadziratelji, suci, ocjenjivači i suprotna strana trebaju provesti probu da bi se potpuno upoznali sa svojim dužnostima tijekom vježbe. Za velike vježbe posebno je važno probati veze. Zapovjedništvo ili osoba koja je zapovjedila provedbu vježbe trebala bi biti nazočna na probi kako bi mogla napraviti potrebne promjene i odobrila vježbu.

ČETVRTO POGLAVLJE

PROVEDBENA FAZA

Provedbena faza je faza u kojoj se vježba provodi prema planskim dokumentima za vježbu. Cilj ove faze postići zacrtane ciljeve vježbe uz najmanje napora i racionalan utrošak resursa. Trajanje ove faze ovisi vrsti vježbe, njezinoj razini kao i tome jesu li planom vježbe planirani prekidi i ponavljanja određenih dijelova ili čak i cijele vježbe. Da bismo mogli utvrditi jesu li postignuti ciljevi, te bi se utvrdila razina osposobljenosti sudjelujućih postrojbi za zadaće koje su se vježbale, u ovoj se fazi vježba nadzire i ocjenjuje. Budući da nadzorno osoblje ima vrlo važnu ulogu u provedbi vježbe organizaciju nadzora vježbe objasniti ćemo prije specifičnosti provedbe pojedinih vrsta vježbe.

4.1. NADZOR VJEŽBE

Sve vježbe u obuci obuke zahtijevaju nadzor. Neke, kao što su taktičke vježbe bez postrojbi, traže sudjelovanje samo zapovjednika. Druge, kao vježba na zapovjednom mjestu ili vježba na zemljištu brigade ili zbornog područja (korpusa), mogu trebati formalne organizacije za nadzor koje su odgovorne za provedbu cijelih vježbi. Sustav nadzora za bilo koju vježbu treba osigurati da se slijedi scenarij i ispunjavaju ciljevi vježbe. Sustav nadzora osigurava da se svaka vježba razvija bez zastoja i realno.

Za nadzor vježbe, glavni nadziratelji trebaju organizirati svoje stožere kako bi se osoblje iskoristilo na najbolji mogući način. Da bi to izveli, oni pripremaju popis za popunu nadzorne strukture osobljem.

Sastav nadzornog tima ovisi o:

- vrsti vježbe i razine postrojbe u kojoj se provodi,
- metodi provedbe koja pokreće i podupire vježbu te je vodi prema logičnom zaključku. Slijed događaja, borbena simulacija, element suprotne strane ili njihova kombinacija mogu pokretati vježbu, i
- popisu postrojbi od zamišljenih viših i susjednih zapovjedništava.

4.1.1. Temeljne funkcije nadzornog osoblja

Kroz nadziratelje, zapovjednici vježbi prate vježbu kako bi osigurali da se događaji odigravaju u pravo vrijeme i na pravom mjestu sukladno scenariju i rasporedu događaja. ispunjenje njezinih ciljeva. Oni predstavljaju sva zapovjedništva i postrojbe koje ne sudjeluju kao igrači u vježbi. Nadziratelji održavaju djelovanja na vježbi unutar ograničenja koja su propisana scenarijem. Suđenjem u bojovima i procjenom gubitaka, suci pomažu igrajućim postrojbama da postignu maksimalne učinke u obuci. Oni utvrđuju rezultate djelovanja, vatri, zapreka i aktivnosti potpore te o njima izvješćuju igrajuće postrojbe i nadziratelje. Ocjenjivači

motre aktivnosti kako bi utvrdili provode li se zadaće prema standardima. Oni određuju osposobljenost na temelju ciljeva obuke propisanih u odgovarajućim dokumentima za obuku prateći aktivnosti igrajućih postrojbi. U idealnom slučaju, jedna osoba ne bi trebala istodobno djelovati kao nadziratelj, ocjenjivač i sudac u vježbi. Međutim, rukovoditelji vježbe možda će morati istoj osobi dodijeliti dvije zadaće kada nema dovoljno stručnog osoblja.

4.1.2. Priprema nadzornog osoblja

Na svim razinama zapovijedanja nadziratelji, suci i ocjenjivači koji prate vježbu moraju biti dobro upoznati s dodijeljenim dužnostima. Moraju znati raspored događaja u vježbi koji podupiru ciljeve obuke. Nadziratelji, suci i ocjenjivači prolaze kroz formalnu obuku prije početka vježbe. Glavni sudac, glavni nadziratelj, glavni ocjenjivač i njihovo osoblje provode obuku zajedno ili odvojeno.

Općenito, priprema počinje sa sastankom voditelja timova. Glavni nadziratelj, sudac i ocjenjivač vode sastanke s igračima koje prate na vježbi radi njihovog upoznavanja sa scenarijem vježbe i popratnim informacijama: zadaćama, zamislama i postupcima za nadziratelje, suce i ocjenjivače; organizacijom, dužnostima i odgovornostima nadziratelja, sudaca i ocjenjivača; i rasporedom rada za nadziratelje i suce. Priprema uključuje daljnje učenje nadziratelja, sudaca i ocjenjivača. Ovo učenje, provedeno istodobno ili odvojeno, upoznaje osoblje s:

- dužnostima, odgovornostima i postupcima,
- scenarijem vježbe i popratnim informacijama,
- administrativnim i logističkim postupcima,
- područjem vježbe, pravilima i sigurnosnim zahtjevima,
- sanitetskim postupcima,
- zaštitom okoliša,
- postupcima tijekom taktičkog kretanja igrača,
- postupcima za suđenje pri nailascima na zapreke,
- prosudbom učinaka izravne i neizravne vatre,
- postupcima za nadzor zračnog topništva, taktičkog zrakoplovstva i zrakoplovstva kopnene vojske,
- ABK operacijama,
- pripremom izvješća, i
- postupcima za višerazinsku raščlambu nakon vježbe.

Priprema također uključuje izviđanje, usklađivanje i vezu. Prije početka vježbe timovi nadziratelja, sudaca i ocjenjivača te osoblje potpore moraju izvidjeti područje vježbe i provjeriti opremu veze.

4.1.3. Nadziratelji

Nadziratelji trebaju predstavljati sve više, podređene, susjedne i potporne postrojbe i stožere osim onih koji su fizički predstavljeni na vježbi. Za vježbu na zemljištu s elementom suprotne strane i bez višeg zapovjedništva, operativnog plana ili popisa postrojbi, glavni nadziratelj mora odlučiti ne samo gdje će postaviti nadziratelje, već i koga oni moraju predstavljati.

4.1.3.1. Središte za nadzor vježbe

Kao središnja točka nadzora svake vježbe, središte za nadzor vježbe predstavljat će više zapovjedništvo igrajuće postrojbe. Bit će odgovorno i za administraciju i logistiku potrebnu za potporu vježbe. Podređena nadzorna središta, ako se koriste, i timovi sudaca podnose izvješća i usklađuju svoje aktivnosti kroz središte za nadzor vježbe. Osoblje središta za nadzor vježbe mora detaljno poznavati postupke za nadzor i suđenje i, po potrebi, međusobno djelovati s podređenim središtima za nadzor. Glavni nadziratelji ili njihovi određeni predstavnici usklađivat će sve aktivnosti oko nadzorne organizacije prema smjericama rukovoditelja vježbe. Sve vježbe u obuci imaju središta za nadzor vježbe.

Popuna središta ovisi o vrsti i razini vježbe, zemljištu kao i o raspoloživom osoblju. Stvarni zahtjevi za nadzirateljima moraju se temeljiti na raščlambi zadaće vježbe koja se provodi. je se na zadaći, zemljištu i raspoloživim postrojbama za potporu operacije/djelovanja. Središte za nadzor vježbe mora biti organizirano tako da omogućuje provedbu planiranih zadaća u vježbi. U nastavku se nalaze temeljne zadaće ključnog osoblja koje radi u središtu

Glavni nadziratelj zapovijeda svim osobljem za nadzor vježbe. Odgovoran je za informiranje rukovoditelja vježbe o mjestima, planovima i namjerama igrajućih postrojbi. On savjetuje rukovoditelja vježbe o poduzimanju mogućih akcija kroz nadzorne kanale kako bi se utjecalo na taktičke situacije. Članovi središta za nadzor vježbe pomažu glavnom nadziratelju u tim dužnostima. U odsustvu glavnog nadziratelja, najviši član svake smjene operativnog odsjeka djeluje kao dežurni časnik središta za nadzor vježbe.

Operativni časnici prvi su savjetnici glavnog nadziratelja u svim pitanjima planiranja vježbe i vođenja djelovanja. Operativni odjel nadzire sve zamišljene postrojbe. On traži potrebne informacije od igrajućih postrojbi i odgovoran je za:

- vođenje svojeg dijela borbenih djelovanja,
- raspodjelu promjena operativne zapovijedi do najviše igrajuće postrojbe,
- izdavanje zapovijedi i naputaka, i
- planiranje u ime najvišeg zapovjedništva igrajuće postrojbe.

Obavještajni časnici prvi su savjetnici glavnog nadziratelja u svim pitanjima vezanim za suprotnu stranu. Odjel za obavještajne poslove središta za nadzor vježbe nadzire sve postrojbe suprotne strane. Osigurava da se slijede zapovijedi zapovjednika suprotne strane. Osigurava i da se podnose i primaju sva potrebna obavještajna izvješća po zahtjevima standardnih operativnih postupaka.

Časnici za vatrenu potporu glavni su suci topništva u središtu za nadzor vježbe. Oni:

- podnose izvješća rukovoditelju vježbe, glavnom nadziratelju i stožeru,
- preporučuju djelovanja za nadzor vježbe, i
- usmjeravaju djelovanja na temelju naputka rukovoditelja vježbe i glavnog nadziratelja.

Časnici za vatrenu potporu primaju izvješća od nadziratelja i sudaca u igrajućim postrojbama za vatrenu potporu i vode izvješća o trenutnom stanju u svim igrajućim topničkim i protuoklopnim elementima. Oni osiguravaju da su pravilno postavljeni zemljovidi i tablice sa stanjem topničkih i protuoklopnih postrojbi za uspješno djelovanje središta za nadzor vježbe. Po potrebi, šalju naputke i informacije podređenim nadzirateljima vatrene potpore te vode evidencije o stanju topničkih i protuoklopnih postrojbi.

Časnici ABKO u središtu za nadzor vježbe odgovorni su za opće praćenje sustava ABK nadzora i suđenja. Element ABKO usklađuje postupke davanja informacija o uporabi kemijskog oružja te planove za kemijsku vatrenu potporu. On održava vezu sa sudačkim osobljem ABKO u igrajućim postrojbama. Kroz izvješća koje dobiva prati učinke sustava kemijskog ili nuklearnog oružja u taktičkom vježbanju.

Inženjerijski časnici u središtu za nadzor vježbe odgovorni su za izvješćivanje rukovoditelja vježbe i glavnog nadziratelja o inženjerijskim aktivnostima. Isto tako, oni stavljaju na zemljovid sve informacije o trenutnim inženjerijskim djelovanjima. Oni usmjeravaju inženjere da postupaju prema naputcima rukovoditelja vježbe i glavnog nadziratelja te, po potrebi, provode usklađivanje s drugim stožernim odjelima središta za nadzor vježbe.

Koristeći se dostupnim informacijama od nadziratelja i sudaca, **časnici za PZO** u središtu za nadzor vježbe vode stanje na zemljovidima prikazujući sve postrojbe i njihove zone djelovanja. Oni izvješćuju operativni odjel središta za nadzor vježbe o svim promjenama položaja postrojbi za PZO, a o tim promjenama i operativnom stanju postrojbi za PZO izvješćuje časnik za vezu sa zrakoplovstvom. Pored toga, časnik za PZO vodi trenutnu i planiranu situaciju protuzračne obrane na temelju izvješća o stanju dobivenih od sudaca protuzračne obrane.

Časnik za vezu sa zrakoplovstvom u središtu za nadzor vježbe prosuđuje štete nastale bombardiranjem zrakoplova koje nije nadzirao prednji zračni nadziratelj te prosljeđuje prosudbu borbenih šteta sucima u manevarskim postrojbama. Glavni časnik za vezu sa zrakoplovstvom u središtu za nadzor vježbe provodi operativni nadzor nad sucima u zračno-desantnim postrojbama i drugim sucima zrakoplovnih aktivnosti.

Časnici za logistiku u središtu za nadzor vježbe pomažu u svim pitanjima koja se odnose na logističku potporu vježbe, tj. igrajućih postrojbi i nadzornog aparata, kao i šteta nastalih manevrom. Oni održavaju vezu sa svim nadzirateljima i sucima u logističkim postrojbama, primaju izvješća i generiraju logističke situacije. Izvješćuju operativni odjel središta za nadzor vježbe o svim promjenama položaja logističkih postrojbi i stanju logističke potpore. Liječnik savjetuje glavne nadziratelje o zdravstvenom stanju svog osoblja tijekom vježbe. Odgovoran je za djelovanje sustava evakuacije žrtava.

Časnik vojne policije savjetuje glavnog nadziratelja o statusu cjelokupnog osoblja za nadzor tijekom vježbe. Savjetuje časnike za personalne poslove u središtu za nadzor vježbe o pitanjima koja uključuju kršenje propisa. Održava vezu s časnicima za sigurnost te daje tražena izvješća o incidentima u koje su uključeni nadzorno osoblje i oprema.

4.1.4. Suci

Suci ocjenjuju bojeve, vatre, zapreke, okršaje te aktivnosti potpore na temelju tablica učinkovitosti oružja, stručnih prosudbi i detaljnog poznavanja rasporeda i sheme manevra igrajuće postrojbe. Kod većih vježbi organiziraju se sudački timovi u igrajućim postrojbama. Oni su povezani sa Središtem za nadzor vježbe. Posebno su aktivni na razini bojne i nižim zapovjednim razinama gdje kod nedostatka osoblja mogu istodobno djelovati i kao nadziratelji i kao ocjenjivači.

Sastav sudačkih timova ovisi o vrsti i razini vježbe, zemljištu i raspoloživom osoblju. U nastavku se nalazi primjer sudačkog tima u brigadnoj vježbi na zemljištu. Svaki sudac ima vozilo, vozača i odgovarajuća sredstva veze koja ne dolaze iz igrajuće postrojbe već iz postrojbi koje fizički ne sudjeluju na vježbi.

Glavni sudac u brigadi. Glavni suci u brigadi zaduženi su za sve brigadne sudačke timove u svojoj sferi nadzora. Glavna su veza između središta za nadzor vježbe i igrajućih postrojbi. Održavaju vezu s igrajućim postrojbama te osiguravaju da središte za nadzor vježbe dobiva česte nove informacije o mjestima rasporeda postrojbi, planovima i namjerama. Usklađuju svoje djelovanje sa sucima suprotne strane. Osiguravaju da su odgovarajuća situacijska izvješća primljena i prosljeđena.

Glavni sudac u brigadi vodi podatke o trenutnim mjestima igrajućih postrojbi i prati planove i namjere igrajuće postrojbe. Rješavaju sukobe između sudaca u igrajućim postrojbama. Glavni sudac u brigadi provodi raščlambu poslije provedbe.

Pomoćnik glavnog suca u brigadi. Pomoćnik glavnog suca u brigadi predstavlja glavnog suca u njegovoj odsutnosti i provodi druge dužnosti koje mu odredi glavni sudac.

Administrativni sudac. Administrativni sudac prati zamjenu osoblja i sustav izvješćivanja o žrtvama.

Obavještajni sudac. Obavještajni sudac prati rad odsjeka S2 brigade, uključujući rad obavještajne mreže brigade te akcije uzrokovane primljenim porukama kroz tu mrežu.

Operativni sudac. Operativni sudac prati rad odsjeka S3 brigade, održava vezu sa središtem za nadzor vježbe i prikuplja i prenosi situacijska izvješća od sudaca bojne.

Logistički sudac. Logistički sudac prati svu potrošnju opskrbnih sredstava i aktivnosti ponovne opskrbe. Prati i izvješća o gubitcima opreme te zamjenu oružnih sustava u brigadi. Sudac za održavanje prati sve aktivnosti održavanja u brigadi. Osigurava da izvlačenje neuporabljive opreme, popravak i zamjena slijede uspostavljene postupke. Sanitetski sudac usklađuje uvođenje sanitetskih žrtava u vježbu te prati sustav evakuacije žrtava u igrajućim postrojbama.

Sudac ABKO. Sudac ABKO na razini brigade osigurava da su suci ABKO u manevarskim postrojbama informirani o ABK djelovanjima brigade. On pomaže sucima ABKO u manevarskim postrojbama u stvaranju povezanosti između postrojbi koje gađaju i postrojbi koje

se gađaju. Informiraju središte za nadzor vježbe o ABK djelovanjima igrajućih postrojbi brigade.

Na razini brigade mogu se postaviti i drugi suci koji prate odgovarajući borbeni operativni sustav ili funkciju, kao što su sudac topništva, inženjerijski sudac, sudac PZO i slično. Budući da je obujam rada pojedinih sudaca različit, u nekim područjima, prije svega obavještajnom, operativnom i logističkom broj sudaca može biti i veći od jednog. Uglavnom, svi suci imaju svoje pomoćnike. Načelno su časnici glavni suci, dok su dočasnici njihovi pomoćnici.

Po istom se načelu organizira sudački tim u manevarskoj bojni, bojnama za borbenu potporu i drugim podređenim postrojbama brigade. Timovi se organiziraju na razini zapovjedništva bojne, u satnijama i samostalnim vodovima. U slučaju potrebe suđenje se može provoditi i na nižim razinama, ali će tada ocjenjivač imati i ulogu suca i ulogu ocjenjivača.

4.1.5. Ocjenjivači

Ocjenjivači se trebaju pažljivo odabrati, a moraju temeljito poznavati specifične zadaće koje će ocjenjivati. Viši ocjenjivač upoznat će ocjenjivače s ciljevima ocjenjivanja i biti odgovoran za njihovu obuku. Viši ocjenjivač izradit će i tablicu s popisom ocjenjivača zajedno s glavnim nadzirateljem, osiguravši pri tom odgovarajući odabir ocjenjivanja i njihovo postavljanje na one položaje za koje su obučeni za ocjenjivanje. Ocjenjivači moraju za igrajuće postrojbe znati i:

- njihov ustroj i organizaciju,
- personalni status,
- dosadašnju provedenu obuku,
- stanje opreme, i
- standardne operativne postupke.

Ocjenjivači su odgovorni da se postave na ona mjesta na kojima će moći pratiti što je moguće više aktivnosti. Ipak, zbog toga što je fizički nemoguće pratiti sve aktivnosti tijekom vježbe, oni moraju napraviti jasnu prosudbu radi određivanja koje su aktivnosti važnije od ostalih. To ih ne oslobađa odgovornosti za ocjenjivanje ostalih aktivnosti. Kako bi to mogli učiniti, ocjenjivači se moraju osloniti na izvješća primljena drugim sredstvima, uključujući:

- radio promet,
- usmjerena pitanja ostalih ocjenjivača,
- promet poruka, i
- usmjerene rasprave sa zapovjednicima i osobljem.

Ocjenjivači mogu, također, pomagati zapovjednicima postrojbi koji traže pomoć u postizanju ciljeva obuke. Djelujući kao obučavatelji tijekom vježbe, oni mogu prikazati vojnicima i vođama bolje načine za provedbu zadaća ili ispraviti lošu izvedbu, ako je to potrebno. Ocjenjivači daju svoj doprinos tijekom raščlambe poslije provedbe iznoseći svoja viđenja rada postrojbe tijekom vježbe.

4.2. SPECIFIČNOSTI PROVEDBE POJEDINIH VRSTA VJEŽBE

4.2.1. Vježba na zemljovidu

Uputa za vježbu na zemljovidu odredit će kako se kretati do mjesta vježbe, ako je to potrebno. Prije početka vježbe mora se odvojiti vrijeme i osoblje koje će uspostaviti sustav veza od točke do točke, postaviti taktička operativna središta igrača i nadziratelja, pripremiti zemljovide, pješčane modele ili makete.

Prije početka vježbe, glavni nadziratelj izvješćuje zapovjednika igrajuće postrojbe koja sudjeluje o najnovijim događajima. To izvješće uključuje promjene upute koje još nisu obznanjene ili bilo koji podatak koji treba ponovo spomenuti. Glavni nadziratelj može preuzeti ulogu nadređenog zapovjedništva, ako sam zapovjednik ne odluči igrati tu ulogu kako bi sudjelovao u obuci svoje postrojbe. U ovom trenutku, glavnom nadziratelju podnose izvješće nadziratelji koji predstavljaju članove stožera. Ovo izvješće postavlja scenu za ostatak vježbe i usađuje realizam. Glavni nadziratelj, u ulozi nadređenog zapovjednika, prebacuje vježbu iz stanja operativnog plana u stanje operativne zapovijedi i obznanjuje da su članovi stožera na raspolaganju za usklađivanje s odgovarajućim članovima stožera postrojbe koja sudjeluje u vježbi. Ovo obično predstavlja početak vježbe.

Vježba na razini brigade funkcionira kako slijedi:

- Igračima se prikazuje opća i posebna situacija.
- Igrači reaguju na situaciju, te daju informacije i izvješća višim, nižim i susjednim postrojbama (stvarnim ili simuliranim), po potrebi.
- Nadzorna skupina u svojoj ulozi nadređenog zapovjedništva, ocjenjuje zapovijedi igrača za provedbu zadaće, vodi svoj dio borbenih djelovanja i odgovara na zahtjeve igrača za potporom. Istodobno, zapovjednici satnija se okupljaju oko borbenog zemljovida, te se bore sukladno zapovijedima dobivenim od bojne.
- Rezultati djelovanja na zemljovidu se u obliku izvješća i zahtjeva prenose zapovjedništvu igrajuće bojne u vježbi. Ta izvješća i zahtjevi oslikavaju bitku i stvaraju nove situacije koje zahtijevaju dodatne akcije ili reakcije igrača. Sa svoje strane, taktičko operativno središte bojne šalje informacije, izvješća i zahtjeve u brigadu.
- Igrači reaguju na nove situacije onako kako bi to normalno činili u borbi. Ovo tjera brigadu i bojne da mijenjaju borbene planove, izdaju dopunske zapovijedi te šalju svoje zahtjeve u postrojbe za borbenu potporu i osiguranje borbenih djelovanja.
- Ovaj se proces ponavlja sve dok se vježba ne završi.

Na isti se način provodi i vježba na zapovjednom mjestu, samo što su komunikacije potpuno u funkciji i koriste se kao u stvarnoj situaciji.

4.2.2. Vježba zapovjedništva na zemljištu

Zahtjevi nadzora približno su isti kao i kod vježbe na zemljištu. Dodatna uključenost nadziratelja potrebna je kada se dodaje više stvarnosti i kada se integrira veći broj sustava. Nadalje, dodatna uključenost nadziratelja bit će potrebna za poticanje neprijateljskih aktivnosti, elektroničkog ratovanja ili vatrene potpore kako se smanjuje uključenost postrojbi.

Temeljne funkcije suca u vježbi zapovjedništva na zemljištu iste su kao i one potrebne u vježbi na zemljištu. Suci temelje svoje odluke na zapovijedima i djelovanjima zapovjednika igrajuće postrojbe. Suci stvaraju sliku kako bi se postrojbe stvarno uporabile na temelju detaljnih planova i zapovijedi sudjelujućih postrojbi.

Suci moraju vidjeti zamisao vježbe očima zapovjednika postrojbe. Oni moraju donositi kritične odluke za provedbu nadzora vježbe i ocjenjivanje postrojbi. Moraju biti nazočni kada se u satniji izdaju operativne i dopunske zapovijedi. Moraju pratiti zapovjednika svakog voda kada on podnosi izvješće o vodu kojeg simulira kako bi u glavi stvorili detaljne slike razvoja postrojbe.

Jednom kada zapovjednici vodova imaju dovoljno vremena za simuliranje razvoja, oni trebaju proći zemljištem sa sucima ili ocjenjivačima i objasniti razvoj. Nasuprot tome, suci moraju biti u stanju objasniti raspored i manevar svojih igrajućih postrojbi sucima suprotne strane, tako da oni mogu raditi zajedno kako bi točno i profesionalno odredili rezultat svakoga boja. To se usklađivanje provodi prije nego što suprotna strana i naše snage stupe u dodir. Da bi to napravili, suci u igrajućim postrojbama i u suprotnoj strani koji detaljno znaju raspored i aktivnosti, trebaju se sresti na točki s koje mogu suditi u idućim akcijama.

Suci u vodu ostaju sa svojim postrojbama i održavaju radio-vezu sa sucima u satnijama. Suci u satnijama prosuđuju štete i žrtve i razmatraju izvješća sudaca u vodovima kada na bojištu dođe do vatre i manevra. Suci u vodovima prenose odluke sudaca u satnijama do zapovjednika vodova. Kada vodovi ili satnije nisu fizički nazočni, suci i njihovi igrajući protivnici razmjenjuju planove, razvoje i zapovjedene akcije za ratno igranje bojeva i prosuđivanje rezultata djelovanja.

4.2.3. Taktička vježba bez postrojbi

Za taktičku vježbu bez postrojbi na razini bojne, zapovjednik bojne počinje na prvoj radnoj točki objašnjavati svrhu vježbe i zadaće koje će se pokriti. Tada iznosi opću situaciju, posebnu zadaću i prvi zahtjev.

Nakon što odredi prvi zahtjev, zapovjednik:

- ostavlja sudionicima dovoljno vremena da razrade rješenja,
- odabire jednog podređenog zapovjednika koji će iznijeti svoje rješenje,
- odabire druge zapovjednike za iznošenje svojih rješenja,
- vodi raspravu o različitim rješenjima,
- iznosi rješenje i razloge za njega,
- vodi raspravu o svakom rješenju i objašnjava odabrano rješenje, i
- daje upute i vremenske rokove za odlazak na sljedeću radnu točku.

Ovaj se postupak ponavlja na svakoj sljedećoj radnoj točki sve do kraja vježbe.

4.2.4. Vježba na zemljištu

Uputa treba odrediti kako se kretati do mjesta vježbe. Prije početka vježbe mora se odvojiti vrijeme i osoblje za uspostavljanje nužne komunikacijske opreme za nadziratelje, postavljanje taktičkog operativnog središta nadziratelja i pripremu zemljovida i grafičkih prikaza. Središte za nadzor vježbe mora se popuniti prema razini postrojbe u kojoj se vježba organizira. Na primjer, središte za nadzor vježbe na razini bojne treba manje osoblja od središta na razini brigade, a i njihove funkcije su uže.

Neposredno prije početka vježbe, glavni nadziratelj i nadzorno osoblje upoznaju zapovjednika igrajuće postrojbe i njegov stožer s najnovijim podacima i promjenama upute koje još nisu objavljene kao i sve podatke koji traže ponavljanje. Tada glavni nadziratelj preuzima ulogu nadređenog zapovjedništva. Njega izvješćuju nadziratelji koji predstavljaju stožer. To izvješćivanje postavlja scenu za vježbu i osigurava realizam. U ovom trenutku, glavni nadziratelj, kao nadređeno zapovjedništvo, pretvara operativni plan u operativnu zapovijed. Tada objavljuje da je zapovjedni stožer na raspolaganju za usklađivanje sa svojim igračima. Ovo obično znači početak vježbe.

Vježba na zemljištu na razini bojne obično funkcioniра kako slijedi:

- Igrajuće postrojbe sa svojim ocjenjivačima i sucima, nadzorni elementi i osoblje suprotne strane sa svojim nadzirateljima i sucima odlaze na početne položaje. Dobivaju uvid u administrativne zahtjeve vježbe i ciljeve vježbe. Opća i posebna situacija se izlaže igračima.
- Osoblje suprotne strane upoznaje se s vježbom odvojeno na posebnom mjestu. Oni provode svoje uloge u vježbi, koristeći prethodno određene događaje s rasporeda da bi se pokrenuo tijek događaja
- Igrači vode bitku prema početnoj operativnoj zapovijedi. Akcije suprotne strane se koriste za stvaranje obavještajnih prosudbi, što od stožera igrajućih postrojbi traži izradbu prosudbi, a od zapovjednika izdavanje uputa i donošenje odluka. Po potrebi se izdaju dopunske zapovijedi da bi se nastavila bitka.
- Igrači podnose izvješća nadređenim zapovjedništvima, traže potporu, te dodjeljuju ili primjenjuju borbenu moć prema potrebama.
- Suci određuju rezultate manevarskih bojeva i učinke vatrene potpore. Prema tome prosuđuju gubitke.
- Nadziratelji vode bitku tako da se postižu ciljevi vježbe i vježba zadrži unutar granica zacrtanih scenarijem vježbe
- Ocjenjivači prosuđuju postrojbe i vojnike prema ustanovljenim standardima u programu obuke i ocjenjivanja.

Ovaj se postupak nastavlja dok se ne dovrši vježba. Zapovjednik igrajuće postrojbe, zajedno s glavnim nadzirateljem, mora nadzirati postignuće ciljeva vježbe. Ako je potrebno, vježba se može zaustaviti da bi se preusmjerilo bilo suprotnu stranu, bilo igrajuće postrojbe da bi se postigli ciljevi vježbe

Svi vođe postrojbi i nadziratelji moraju staviti naglasak na sigurnost. Oni osiguravaju da svi sudionici vježbe slijede ustanovljene standardne postupke za sprječavanje nastanka

izvanrednih događaja, te za sprječavanje prekida vježbe zbog događaja uzrokovanih nepažnjom ili prevelikom agresivnošću osoblja. Ovo uključuje:

- razmak između postrojbi i vozila da se izbjegne fizički kontakt,
- sigurnosne postupke za ispaljivanje vježbovnog streljiva i uporabu pirotehnike,
- postupke pri pretraživanju zarobljenog osoblja,
- postupke pri vraćanju zarobljenog osoblja u njihove postrojbe što je brže moguće tako da vojnici mogu nastaviti obuku kroz vježbu,
- sigurnosne postupke kojima se zaustavljaju sve aktivnosti u vježbi, i
- sigurnosne uvjete za kretanje vozila noću ili pri smanjenoj vidljivosti.

Vježba na zemljištu mora se temeljito planirati i provesti, jer u suprotnom može doći do velikih šteta. Velika se pozornost mora posvetiti sprječavanju zagađivanja vode ili nanošenju šteta na prometnicama, poljima, usjevima, drveću ili građevinama.

4.2.5. Taktička vježba s bojnim gađanjem

Taktička vježba na razini satnije provodi se tako da se postrojba kreće prema području prikupljanja i taktički ga zaposjeda. Područje prikupljanja može biti veličine namjenski organizirane snage bojne s drugim satnijama opisanim kao zamišljene postrojbe. Sada se izdaje bojno streljivo, ali se još ne stavlja u oružje. MILES treba integrirati u vježbu kada streljivo ili ograničenja izvora sprječavaju provedbu bojnog gađanja s određenim oružnim sustavima, kao što je FAGOT, POVRS 9K-11 ili druga protuoklopna sredstva.

Završni sastanci održavaju se u blizini zapovjednog mjesta namjenski organizirane snage bojne. Zapovjednik namjenski organizirane snage i stožer upoznaju zapovjednika satnije i odabrano ključno osoblje s trenutnom neprijateljskom situacijom. Također daju posljednje administrativne i sigurnosne upute. Vođe provode izviđanje pod nadzorom dežurnog časnika na streljivu. Zapovjednik satnije priprema planove i s njima upoznaje zapovjednika namjenski organizirane snage bojne i njegov stožer. Zatim zapovjednik satnije upoznaje sa stanjem svoje podređene.

Satnija se taktički kreće do napadnog položaja koji je blizu polazne crte/crte dodira. Ovdje se oružje puni bojnim streljivom i koči. Nadziratelj daje zapovijed za početak napada. Kada satnija prijeđe polaznu crtu/crtu dodira može započeti bojno gađanje. Vježba se nakon toga nastavlja sve dok se scenarij ne ispuni.

Nakon vježbe sudionici čiste svo oružje, a nadziratelji odmah prikupljaju svo bojno streljivo. Sigurnosno osoblje provjerava i prazni svo oružje prije nego što se postrojba povuče sa streljiva. Satnija se taktički vraća u područje prikupljanja gdje provodi raščlambu poslije provedbe.

PETO POGLAVLJE

FAZA POSLIJE PROVEDBE VJEŽBE

Faza poslije provedbe vježbe je vrlo važna faza u kojoj se provode raščlambe poslije provedbe vježbe i izrađuju se i dostavljaju potrebna izvješća nadređenima.

5.1. RAŠČLAMBE POSLIJE PROVEDBE VJEŽBE

Sve vježbe u obuci prolaze kroz raščlambu poslije provedbe (RPP). Tijekom provedbe vježbi, posebno onih s većim brojem sudionika, u kojima se vježba veći broj zadataka, na većim udaljenostima, zapovjednicima je nemoguće imati uvid u sve događaje, jer su i sami zauzeti provedbom svojih uloga u vježbi. Stoga raščlambe poslije provedbe, između ostalog, služe za spajanje svih odvojenih događaja u vježbi u jednu logičnu cjelinu koja se može raščlaniti po ciljevima i rezultatima. Što vježba ima višu razinu i važnost, povećava se i formalnost i svrha raščlambi. One integriraju svačije iskustvo i uvid svih koji su uključeni u vježbu kako bi se utvrdio način provedbe određenih pojedinačnih i skupnih zadataka, uvidjele dobre i loše strane te provedbe i stupanj ostvarenja utvrđenih ciljeva vježbe, kao i definirala određena iskustva koja mogu postati naučene lekcije.

Raščlambe se ne provode samo nakon vježbe već i tijekom vježbe u logičnim prijelomnim točkama. Ovo je posebno važno ako se tijekom vježbe rade ponavljanja određenih sadržaja ili ako više postrojbi uzastopno uvježbava iste zadatke u istim uvjetima. Ovim se raščlambama sprječava ponavljanje istih pogrešaka i racionalnije se koriste raspoloživi resursi.

Svrha raščlambi nije prosuditi samo uspjeh ili neuspjeh vježbe, već prije svega omogućiti sudionicima vježbi da sami, u profesionalnoj, stručnoj raspravi, dođu do zaključka kako su se provodile zadatke i da uoče što je bilo dobro, a što ne. Ako sudionici sami dođu do tih zaključaka, mnogo će više naučiti nego kada im netko ukazuje na moguće greške. To se može postići samo u otvorenoj raspravi u kojoj su svi, od onih koji ih vode, preko časnika, dočasnika, do vojnika u istom položaju, slobodni iznijeti svoja viđenja bez bojazni od kritike.

Raščlambe poslije provedbe načelno vode nadziratelji vježbe jer su oni u najpovoljnijem položaju da zajedno sa sucima i ocjenjivačima najbolje vide tijek provedbe vježbe i neutralno analiziraju ono što su vidjeli.

Za djelotvornu raščlambu poslije provedbe potrebno je sljedeće:

- Svi nadziratelji, suci i ocjenjivači moraju biti obučeni u tehnikama provedbe raščlambe i spremni za provedbu raščlambe s manjim skupinama. Glavni nadziratelj treba primiti izvješća od svih nadziratelja i svojih pomoćnika prije raščlambe.
- Zapovjednici ili nadziratelji ne smiju kritizirati ili davati lekcije. Oni vode rasprave postavljanjem usmjeravajućih pitanja. U raspravu ulaze samo radi vraćanja rasprave na pravi put ili kako bi istakli nove točke.

- Rasprave ne smiju vojnike ili vođe dovoditi u nepriliku već trebaju naglasiti pozitivno.
- Sudionici opisuju ono što se dogodilo svojim vlastitim riječima.
- Za poticanje rasprave pripremaju se promišljena provokativna pitanja.
- Raščlambe povezuju taktičke događaje s postignutim rezultatima i postavljenim ciljevima obuke.
- Raspravlja se o alternativnim inačicama djelovanja.
- Rasprave izbjegavaju manje važne događaje koji nisu izravno povezani s glavnim ciljevima obuke.
- Sudionici se ne opravdavaju zbog neodgovarajućeg djelovanja. Umjesto toga, oni istražuju koje su se akcije provele i koje su bile raspoložive alternative.
- Koriste se modeli terena i pomagala za obuku za prikaz događaja. Sudionici povezuju svoje komentare s modelom i pokreću unaprijed napravljene oznake postrojbi, vozila i osoblja kako bi prikazali događaje. TV i video vrpce za prikaz ključnih događaja stvaraju povećano zanimanje i raspravu.
- Svaki element koji je imao udjela u vježbi nazočan je na raščlambi.
- Nedostaci koji su otkriveni tijekom raščlambe ugrađuju se u raspored obuke postrojbe u što kraćem razdoblju nakon vježbe kako se ne bi zaboravili i ponovno previdjeli sljedećeg puta kod planiranja i provedbe slične vježbe (idealno je da to razdoblje bude od dva do šest tjedana od vježbe).

Nadziratelji, suci i ocjenjivači moraju dati svoja zapažanja postrojbama s kojima rade. Oni s pojedinim zapovjednicima igrajućih postrojbi i suprotne strane tko će biti nazočan na raščlambi. Glavni nadziratelji određuju raspored raščlambi na odgovarajućim, po mogućnosti tihim mjestima zaštićenim od nepovoljnog vremena gdje se vojnici mogu osjećati relativno ugodno. Bez obzira na razinu postrojbe koja provodi vježbu, u raščlambu treba biti uključen maksimalan broj igrajućeg osoblja, sve do najnižih dočasnika i vojnika. U vježbama na razini bojne i višim razinama obično se provode odvojene raščlambe za svaku razinu.

Raščlambe pokrivaju i jakosti i slabosti koje su povezane s taktikom, djelovanjem združenih rodova, zapovijedanjem i nadzorom, komunikacijama, preživljavanjem i personalnom i logističkom potporom.

One potiču dijalog između nadziratelja, ocjenjivača, sudaca i igrajućeg osoblja tako da svatko ima prigodu raspravljati o provedbi vježbe. Raščlambe ističu naučene lekcije i alternativna rješenja. Glavni nadziratelji osiguravaju raspored rada raščlambe. Rasporedi rada tako postaju okvir za formalna izvješća poslije provedbe koja se pišu tijekom vježbe ili odmah nakon nje.

5.1.1. Priprema raščlambe poslije provedbe vježbe

Za provedbu raščlambe, glavni nadziratelji moraju imati potpunu sliku o tomu što se dogodilo na vježbama. Oni temelje raščlambe na komentarima koje im daju nadziratelji, suci, ocjenjivači i suprotna strana. Zato moraju primiti usmeno izvješće i razgovarati sa svakim

nadzirateljem odmah poslije svršetka vježbe kako bi utvrdili što se dogodilo, kao i sa suprotnom stranom, koja je, kao nadzorni element, u pogodnom položaju praćenja rada igrajućih postrojbi. Ako nadziratelji znaju da se dogodilo nešto što nisu mogli vidjeti, tada trebaju pitati člana igrajuće postrojbe koji je bio nazočan o tome **što** se stvarno dogodilo, ali ne **zašto** ili **kako** se dogodilo. Odgovore na pitanja “zašto” i “kako” daju igrači tijekom raščlambe. Za prikupljanje detaljnih zapažanja tijekom vježba može se koristiti sljedeći obrazac:

DETALJNA ZAPAŽANJA

Broj događaja (iz rasporeda događaja)/djelovanje suprotne strane:

Opis:

Zapažanje (akcija igrača):

Komentari/zaključci:

Preporuke:

Komentari iz raščlambe:

Skupljajući i bilježeći podatke iz tih radnih papira, glavni nadziratelji primaju informacije potrebne za provedbu raščlambe. Poslije prikupljanja svih informacija, glavni nadziratelji raščlanjuju vježbe radi određivanja slijeda događaja, te veza između uzroka i učinaka na sve važne aktivnosti. Glavni nadziratelji zatim usklađuju raščlambe i rade okvirni raspored rada. Sljedeća tablica prikazuje mogući raspored rada na raščlambi za manevarsku postrojbu veličine voda ili satnije u napadnoj ulozi.

PRIMJER RASPOREDA RADA NA RAŠČLAMBI

DOGAĐAJ	TKO
Iznošenje cilja obuke	Glavni nadziratelj
Iznošenje plana obrane	Zapovjednik suprotne strane
Plan napada	Zapovjednik postrojbe
Događaji prije otkrivanja/dodira	Zapovjednik postrojbi
Prvo otkrivanje/dodir	Sudac postrojbe
Izvješće o otkrivanju/dodiru	Sudac postrojbe
Reakcije na otkrivanje/dodir	Zapovjednik postrojbe/zapovjednik suprotne strane
Dopunska zapovijed	Zapovjednik postrojbe/zapovjednik suprotne strane
Događaji tijekom boja	Svi
Rezultati	Svi
Sažetak	Glavni nadziratelj

5.1.2. Provedba raščlambe poslije provedbe vježbe

Svaka se raščlamba poslije provedbe sastoji od tri glavna koraka:

- ponovno iznošenje ciljeva obuke,
- rasprava o svim događajima i na koji su način povezani za isticanje potreba učenja, i
- sažetak raščlambe i preporuke za sljedeće vježbe radi ispravljanja slabosti i održavanja jakosti.

Glavni nadziratelj ukratko ponovno iznosi specifične ciljeve obuke. Raščlamba obično pokriva samo one ciljeve obuke koje je zapovjednik utvrdio prije vježbe. Glavni nadziratelj zatim vodi raspravu o događajima i o njihovim odnosima:

- postavljajući usmjeravajuća pitanja koja naglašavaju ciljeve obuke,
- tražeći od članova postrojbe da opišu svojim riječima i sa svojih gledišta što se dogodilo. Ključni elementi raščlambe su vizualizacija borbenih djelovanja (boja, bitke) zapovjednika postrojbe, zapovjednikova zamisao, stvarni događaji i razlozi zbog kojih su se oni dogodili,
- iznoseći važne naučene lekcije,
- povezujući taktičke događaje s rezultatima koji su slijedili,
- istražujući alternativne inačice djelovanja koje su mogle biti učinkovitije, i
- izbjegavajući detaljno istraživanje događaja koji nemaju izravnu vezu s najvažnijim ciljevima obuke.

Glavni nadziratelj zaključuje raščlambu kratkim sažetkom. Poslije sažetka glavni nadziratelj osobno raspravlja o radu pojedinaca i postrojbe sa zapovjednicima postrojbi, otvoreno i pošteno raspravljajući o slabostima radi poboljšanja kasnijega rada. No, kao i kod cijele raščlambe cilj nije kritika i optuživanje zbog pogreški, već poticaj razvoja osposobljenih, pouzdanih postrojbi. Iz takvih se raščlambi mogu izvući ciljevi obuke za naredne vježbe.

5.1.3. Razine provedbe raščlambe poslije provedbe vježbe

Raščlambe poslije provedbe provode se uzastopno ili istodobno na svakoj razini postrojbe koja sudjeluje u vježbi. Drugim riječima, ako brigada organizira vježbu na zemljištu, onda se raščlamba organizira na razini voda, satnije, bojne i brigade. U tom se slučaju, međutim, raščlamba na razini bojne organizira tek nakon što se provedu i budu poznati rezultati raščlambi na razini voda i satnije.

Za vježbu na zemljištu brigade, raščlambom na svakoj razini treba raspraviti o pitanjima i događajima u odnosu na ciljeve obuke, operativnu zapovijed postrojbe i taktičke standardne operativne postupke te njihov utjecaj na zadaću postrojbe. Svaka sljedeća razina prikuplja rezultate raščlambe od prethodne razine i proširuje ih svojim nalazima.

Kod raščlambi u postrojbama borbene potpore (topničke, protuoklopne, protuzračne, inženjerijske) situacija je nešto drugačija nego kod manevarskih postrojbi (pješačkih, oklopnih), jer one, pored provedbe raščlambe unutar sebe, moraju sudjelovati u raščlambama postrojbi kojima su tijekom vježbe bile pridodane ili pružale određenu vrstu potpore.

Raščlambe na nižim razinama vode nadziratelji (ili suci) koji su pratili rad određene postrojbe, dok raščlambu na najvišoj razini vodi glavni nadziratelj. Na toj se razini skupljaju komentari iz svih prijašnjih raščlambi i vježbe u cjelini. Raščlamba se usredotočuje na ciljeve vježbe i na stupanj do kojeg su ostvareni.

Primjeri nekih pitanja o kojima se raspravlja tijekom raščlambe vježbe na zemljištu brigade, a koje se provode na razinama voda, satnije, bojne i brigade su:

Razina voda:

- kretanje voda,
- uporaba zemljišta,
- uporaba ustrojbenog naoružanja,
- održavanje veze, prijem i prijenos zapovijedi.

Razina satnije:

- vođeni bojevi,
- uporaba zemljišta,
- neutraliziranje djelovanja neprijateljskog oružja,
- usklađivanje vatre i manevra,
- uporaba protuoklopnog oružja,
- uporaba ostalih ustrojbenih i potpornih oružnih sustava,
- zapovijedanje i nadzor, i
- personalna i logistička potpora.

Razina bojne:

- organizacija za borbu,
- zamisao djelovanja i shema manevra,
- usklađivanje vatrene potpore,
- potpora borbene inženjerije,
- uporaba protuoklopnih oružnih sustava,
- komunikacijska potpora,
- sustavi za otkrivanje i praćenje ciljeva,
- usklađenost rada stožera,
- administrativna i logistička potpora,
- integracija i sinkronizacija djelovanja svih elemenata borbenih rodova, elemenata za borbenu potporu i elemenata za osiguranje bojnih djelovanja, i
- vjerojatni rezultati alternativnih inačica djelovanja.

Razina brigade:

- djelovanje u uvjetima smanjene vidljivosti,
- taktička djelovanja u uvjetima korištenja ABK oružja,
- učinak novih sustava i doktrina na djelovanja,
- obavještajna priprema bojišta,
- taktička djelovanja protiv različitih neprijateljskih djelovanja,
- učinci djelovanja elektroničkog ratovanja neprijatelja na djelovanja prijateljskih snaga, i
- integracija i korištenje svih borbenih snaga i sredstava, snaga i sredstava za borbenu potporu i za osiguranje borbenih djelovanja.

Ovo su samo primjeri koje ne treba slijepo slijediti. Svaka vježba ima svoje specifične sadržaje i ciljeve koji će odrediti i sadržaj raščlambe poslije provedbe.

5.2. IZVJEŠĆA POSLIJE PROVEDBE VJEŽBE

Formalna izvješća poslije provedbe trebaju biti izrađena i dostavljena što je praktično moguće prije. Obično, to nije dulje od 15 - 30 dana nakon provedbe završne raščlambe nakon provedbe. Za izradu izvješća odgovoran je rukovoditelj vježbe.

Pisana izvješća poslije provedbe obavještavaju sve postrojbe o borbenim problemima, problemima borbene potpore i osiguranja borbenih djelovanja na koje se naišlo tijekom vježbe. Ona dokumentiraju jakosti i slabosti djelovanja. Isto tako, ona uključuju rezultate provjere novih taktika, tehnika i postupaka. Zapovjednici i stožeri trebaju ih koristiti kao ulazne podatke za dugoročno i bliskoročno planiranje obuke. Oblik i sadržaj izvješća poslije provedbe razlikuju se u odnosu na vježbe ali načelno sadrže opće podatke o vježbi s težištem na ciljevima vježbe, detaljan opis događaja, naučene lekcije, nedostatke i preporuke za buduću obuku. Posebno se naglašava spremnost i obučenosť postrojbe u odnosu na postavljene ciljeve vježbe.

5.3. NAUČENE LEKCIJE I NJIHOVA FUNKCIJA

Kada govorimo o pojmu naučenih lekcija, moramo ga razlikovati od pojma iskustvo. Da bi iskustvo mogli smatrati naučenom lekcijom, mora biti potvrđeno iz više izvora. Naučene lekcije su ono pozitivno ili negativno iskustvo koje će izmijeniti naše postupanje. Buduće postupanje može biti promijenjeno na način da prestanemo činiti ono što smo prije činili, da neke stvari činimo drugačije nego prije, ili da činimo nešto novo što prije nismo činili.

Iskustvo nam govori da provedba svakog obučnog ili nekog drugog sadržaja mora završiti raščlambom, koja ne sadrži samo opažanje i raspravu što se desilo, već i preporuku što treba poduzeti kako se pogreška ne bi ponovila, ili preporuku na koji način koristiti pozitivna iskustva. Sustav naučenih lekcija potrebno je provoditi nakon svake raščlambe nakon provedbe aktivnosti i u njemu se ne “obrađuje krivac”, već se izvlače opažanja i pouke za “sutra”.

Naučene lekcije obrađuju opažanja u kojima se govori koja se aktivnost i djelovanje odvijalo, slijedi rasprava koja daje detaljni opis aktivnosti i pouka u kojima se iznose preporuke koje govore kako se obrađene aktivnosti mogu i trebaju kvalitetnije izvoditi.

ŠESTO POGLAVLJE

SPECIFIČNOSTI NATO/PfP VJEŽBI

Ulaskom Republike Hrvatske u Partnerstvo za mir, Oružane snage RH će sve više sudjelovati u različitim vježbama koje se organiziraju u sklopu programa Partnerstvo za mir (PfP), bilo da se vježba organizirana na poticaj NATO saveza u sklopu Proširenog i još operativnijeg PfP-ja (*Enhanced and More Operational PfP – EMOP*), bilo da se organiziraju kao isključivo bilateralne ili multilateralne vježbe koje članice PfP-a organiziraju između sebe.

6.1. PROGRAMIRANJE VJEŽBI

Vojne vježbe u NATO-u programiraju i usklađuju strateška zapovjedništva (*Supreme Headquarters Allied Powers Europe – SHAPE (Mons, Belgija), Atlantic Command – ACLANT (Norfolk, SAD)*), regionalna zapovjedništva (*Regional Command North – RC NORTH (Brunssum, Nizozemska), Regional Command South – RCSOUTH (Napulj, Italija)*)..., združena subregionalna zapovjedništva (*Joint Subregional Commands – JSRCs*) i zapovjedništva sastavnica (*Component Commands – CCs*).

Za programiranje i planiranje vježbi, u sklopu NATO-a postoje sljedeće organizacije:

- Odbor za politiku vježbi (*NATO Exercise Policy Board - NEPB*) bavi se pitanjima politike vježbi kako bi osigurao koordinaciju politike vježbi između dva strateška zapovjedništva. U odboru se nalaze predstavnici s činom generala-admirala.
- Odbor za koordinaciju vježbi (*NATO Exercise Co-ordination Board – NECB*) zadužen je za prevladavanje razlika programa vježbi između svih regionalnih zapovjedništava u oba strateška zapovjedništva. U radu odbora sudjeluju predstavnici svih zastupljenih zapovjedništava na radnoj razini.
- Odbor za pregled vježbi savezničkog zapovjedništva za Europu (*ACE Exercise Review Board – AERB*) i Odbor za pregled vježbi savezničkog zapovjedništva za Atlantik (*ACLANT Exercise Review Board – LERB*) koji se bave dugoročnom politikom te prevladavanjem konflikata programa vježbi regionalnih zapovjedništava u sklopu pojedinog regionalnog zapovjedništva.
- Odbori za analizu vježbi regionalnih zapovjedništava u Europi (*Regional Command North (South) - Exercise Review Board – RCN-ERB i RCS-ERB*) bavi se programima vježbi unutar svojih regionalnih zapovjedništava.

Za razvoj djelotvornog i korisnog programa NATO vježbi koji podupire PfP, NATO zapovjedništva se rukovode zahtjevima i potrebama članica Partnerstva koje se izražavaju u Odjelima za usklađivanje PfP (*Partnership Coordination Cell – PCC*) i kroz vlastite raščlambe u radu s partnerima. NATO se u programiranju vježbi drži sljedećih načela:

- biti osjetljiv na potrebe članica partnera u oblikovanju vježbi,

- koristiti se pristupom puzi – hodaj – trči kako bi se osiguralo da, prije nego što se prijede na sljedeću razinu obuke, prethodna razina bude potpuno svladana i shvaćena,
- dati NATO-u da radi ono u čemu je najbolji, tj. NATO treba provoditi obuku koju najbolje poznaje, a ostalo ostaviti bilateralnim vježbama “u duhu PFP-a”,
- koristiti se pristupom “gradivnih blokova” (*building block – BB*) u kojima se polazi od temeljnih procedura a tada se nastavlja prema naprednijim. Takvim se pristupom racionalno troši novac. Smatra se da se tijekom vježbi više nauči tijekom blokova studijskih razdoblja i radionica nego tijekom završne vježbe.

Prigodom programiranja vježbi PFP, NATO se vodi sljedećom filozofijom:

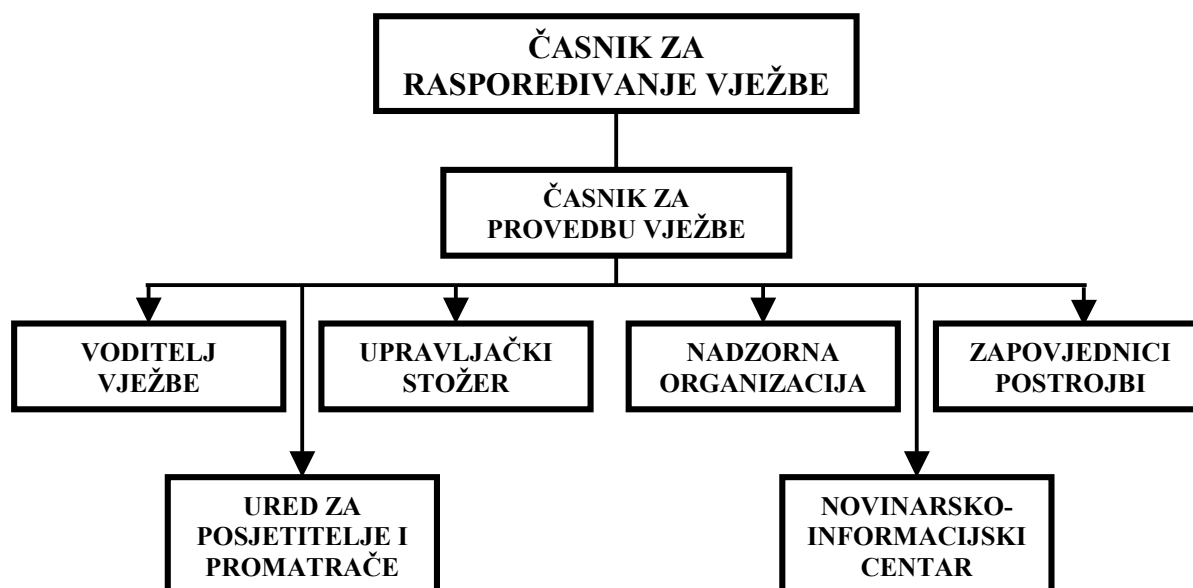
- dugoročno, razviti snage u državama članicama PFP koje mogu uspješno djelovati s NATO savezom, i
- kratkoročno, razviti sposobnosti u državama članicama PFP koje mogu pridonijeti sudjelovanju u mirovnim operacijama, a posebno razviti stožerne časnike koji mogu pridonijeti radu zapovjedništava u mirovnim operacijama.

6.2. PLANIRANJE VJEŽBI

Planiranje vježbe treba olakšati provedbu vježbi radi pružanja potpore stjecanju širokog spektra vojnih vještina nužnih za odgovor na širok spektar sigurnosnih izazova s kojima se NATO danas susreće – prije svega mirovne i humanitarne operacije te pomoć civilnoj zajednici u slučaju katastrofa. Planiranje vježbe prilagođava se kolektivnim obrambenim vježbama NATO saveza, te vježbama Partnerstva za mir. Prilikom planiranja vježbi nastoji se da, osim zahtjeva za određivanjem zamisli vježbe, scenarija, sigurnosti te zapovjednog i nadzornog osoblja, postoje male razlike u odnosu na proces operativnog planiranja.

6.2.1. Osoblje i organizacija za planiranje vježbe

Sljedeće osoblje i posebne organizacije odgovorne su za planiranje (i provedbu) vježbe.

6.2.1.1. Časnik za raspoređivanje vježbe

Planiranje vježbe osmišljava **časnik za raspoređivanje vježbe** (*Officer Scheduling Exercise – OSE*). On je odgovoran za utvrđivanje cilja i zadaća vježbe, određuje područje provedbe vježbe, odabire postrojbe za sudjelovanje u vježbi te imenuje **časnika za provedbu vježbe** (*Officer Conducting Exercise – OCE*) koji je u stvari časnik odgovoran za planiranje i provedbu vježbe. Časnik za raspoređivanje vježbe odgovoran je za reguliranje svih drugih potrebnih detalja za koordinaciju na kojima se temelji planiranje, provođenje, vrednovanje vježbe te izvješćivanje. Ako se nađe u situaciji da ne može postići neki bitni sporazum, on mora izvijestiti o činjeničnom stanju odgovarajuće razine odlučivanja, uobičajeno neposrednu višu razinu zapovijedanja i/ili zemlje sudionice vježbe. U načelu, sudjelovanje u vježbama NATO/PfP otvoreno je za sve članice saveza i partnerske zemlje.

6.2.1.2. Časnik za provedbu vježbe

Časnik za provedbu vježbe odgovoran je za planiranje i provedbu vježbe i izdaje zapovijedi i upute u skladu sa svojim ovlastima. Ako je potrebno ili ako to želi, on može delegirati svoje ovlasti ili dio njih na **voditelja vježbe** (*Exercise Director – EXDIR*) ili **zapovjednika vježbe** (*Exercise Commander – EXCOM*). Načelno će časnik za provedbu vježbe biti ukupni zapovjednik vježbe.

6.2.1.3. Voditelj vježbe

Voditelj vježbe izdaje odgovarajuće zapovijedi postrojbama raspoređenim pod njegov nadzor, a mogu mu se dodijeliti ovlasti u svezi nadzora, provedbe i/ili upravljanja vježbom. Voditelj vježbe ujedno će biti i voditelj **upravljačkog stožera**. Kada se NATO/PfP vježba provodi izvan teritorija NATO saveza, odgovornosti voditelja vježbe mogu biti podijeljene između voditelja iz NATO zapovjedništva i do-voditelja (*co-exercise director*) iz države članice PfP koja je domaćin vježbe.

6.2.1.4. Upravljački stožer

Upravljački stožer (*Directing Staff – DISTAFF*) je skupina časnika i viših dočasnika koji su izabrani za rukovođenje i nadzor vježbe na osnovu bogatog iskustva, stručnosti i poznavanja vježbi. Ova organizacija može uključiti odgovorne odjele za planiranje, organizaciju uloge igrača (markiranata), elemente potpore zemlje domaćina i drugo.

6.2.1.5. Nadzorna organizacija

To je skupina iskusnih časnika, koji su odabrani za nadzor provedbe vježbe koordinacijom sa sudjelujućim postrojbama, te koji su u mogućnosti i kojima je dopušteno, na temelju njihovog cjelokupnog poznavanja vježbe, dati dodatne upute kako bi se postigla svrha i ciljevi vježbe.

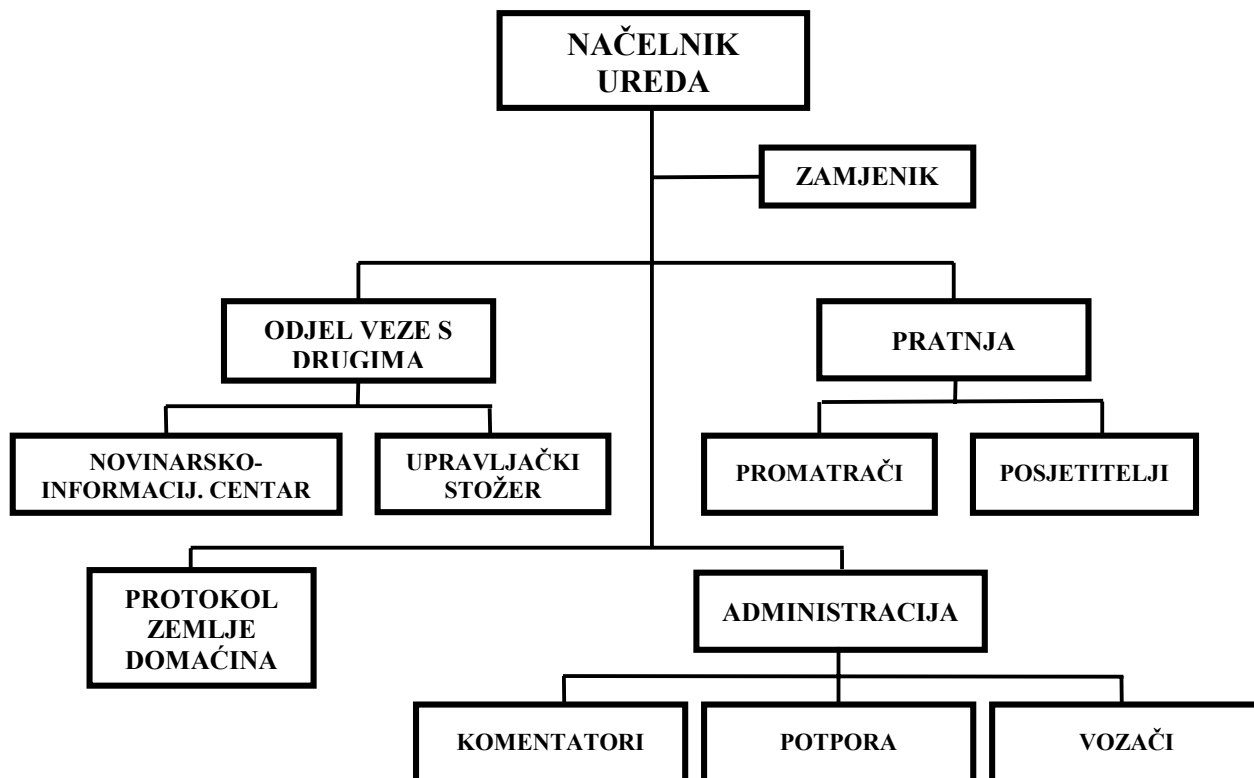
6.2.1.5. Zapovjednici sudjelujućih postrojbi

Zapovjednici sudjelujućih postrojbi i zapovjedništva odgovorni su za detaljnu pripremu i provedbu vježbe. To se odnosi na pripremu postrojbi, njihov dolazak i razmještaj u području vježbe, detaljnu provedbu vježbe, povratak s vježbališta i korištenje naučenih lekcija u sklopu nacionalnih programa vježbi.

6.2.1.6. Ured za posjetitelje i promatrače

Politička vrijednost vježbi NATO/PfP vrlo je visoka. Zbog toga se na njih pozivaju političke i vojne vlasti na visokim razinama za koje se brine Ured za posjetitelje i promatrače (UPP). Njegova načelna organizacija je sljedeća:

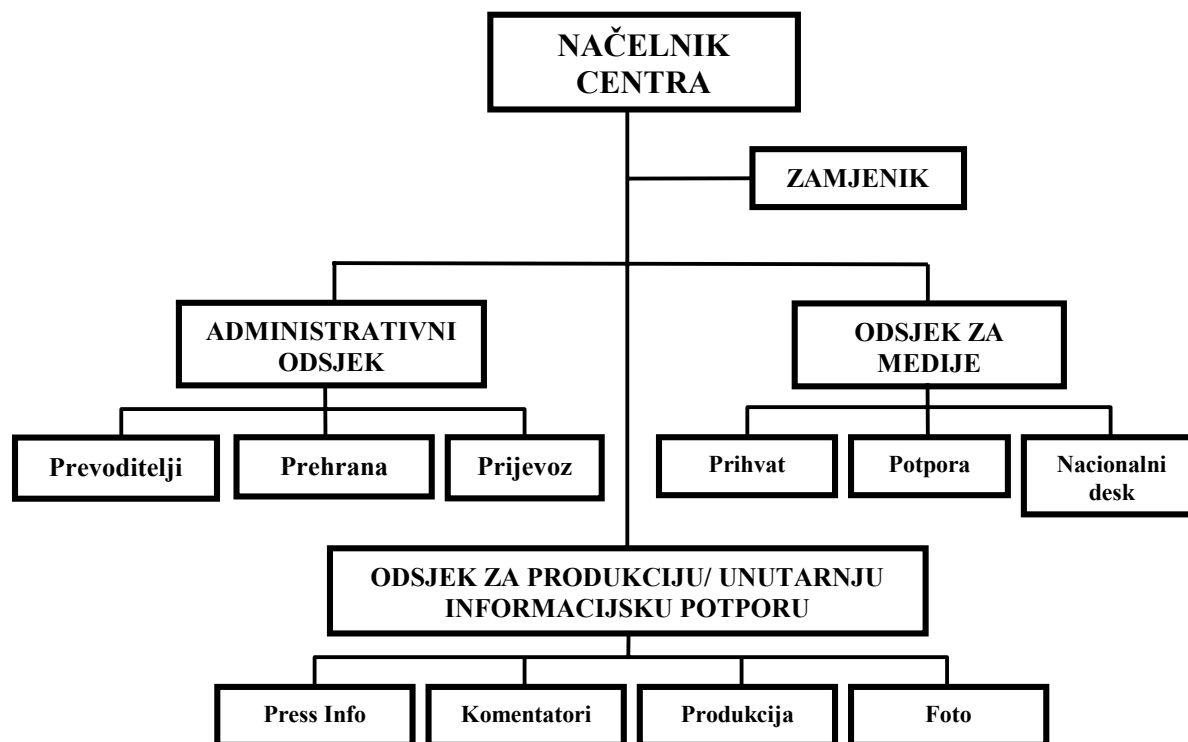

Načelnik ureda uobičajeno dolazi iz NATO zapovjedništva iz kojeg dolazi časnik za provedbu vježbe, a njegov zamjenik je iz zemlje domaćina. Odjel za vezu s Uredom za novinstvo i informiranje i Upravljačkim stožerom vrlo je važan radi osiguranja koordinacije. Pratnja je potrebna za pružanje potpore programima za promatrače i posjetitelje. Zemlja domaćin treba osigurati svoj protokol za pružanje pomoći u koordinaciji svih programa za posjetitelje i promatrače. Administrativni dio je potreban za osiguranje svakodnevne potpore. Komentatori su osobe koje u potpunosti poznaju sadržaj vježbe i koje prate i objašnjavaju pojedinim skupinama promatrača i posjetitelja sve što ih zanima s svezi s vježbom.

6.2.1.7. Novinarsko-informacijski centar

U vježbama NATO/PfP politika informiranja javnosti je vrlo aktivna. To znači da će se uložiti veliki trud radi poticanja interesa medija da poruka dođe do javnosti kako u zemlji domaćina, tako i širom svijeta. Informacija mora biti potpuna, točna, pravodobna te usmjerena na vježbove aktivnosti i na postrojbe koje sudjeluju u vježbi.

Za ovu se zadaću organizira Novinarsko-informacijski centar (NIC), čija je moguća organizacija prikazana na sljedećoj slici.

Novinarsko-informacijske usluge za vježbe NATO/PfP u nadležnosti su NATO zapovjedništva. NIC će redovito biti organiziran kao potpora vježbi. Struktura NIC-a ovisi o vrsti, veličini, mjestu i cilju vježbe. Primarna zadaća zemlje domaćina je pružanje logističke potpore NIC-u. Zbog toga će zamjenik načelnika biti iz zemlje domaćina. Ostali trebaju biti iz NATO zapovjedništva iz kojeg je časnik za provedbu vježbe. Preporučljivo je svaka zemlja sudionik bude na vježbi predstavljena s barem jednim časnik za vezu.

Administrativni odsjek je nadležan za administrativne zahtjeve i zahtjeve potpore od strane osoblja NIC-a, te za zahtjeve predstavnika medija koji su njegovi korisnici. Ovaj pododsjek treba biti popunjen osobljem i opremljen u toj mjeri da može obaviti zadatke koji uključuju prevoditeljske, prijevozne te usluge prehrane i smještaja.

Odsjek za produkciju/Unutarnju informacijsku potporu odgovoran je za kreiranje materijala za potrebe NIC-a. Ovaj pododsjek treba osigurati informacije, obavijesti i fotografije za novinare. Također treba izraditi novine za vježbu.

Na kraju, Odsjek za medije nadležan je za izravan kontakt s medijima, tj. za prihvat, potporu i pratnju novinara. Časnici iz zemlje domaćina dio su ovog odsjeka.

Predstavnici medija, kao i posjetitelji mogu ometati izvršenje vježbe. To se mora prihvatiti uz svođenje ometanja na najmanju mjeru. Oružane snage zemlje domaćina želi pokazati svoje mogućnosti svojoj vladi, narodu, drugim zemljama. Zemlja domaćin želi steći vježbom i političke profite što se mora prihvatiti, ali planeri vježbe moraju planirano provesti te aktivnosti na način da u većoj mjeri ne ometaju vježbu.

Pored ovih elemenata treba spomenuti i tzv. nevježbovnu organizaciju (*Non-Exercise – NONEX*) koja je dostupna 24 sata za rješavanje svih vrsta problema koji se protežu od svih gledišta potpore zemlje domaćina, preko rješavanja potreba sudjelujućih država, do raznih

izvanrednih situacija. Ovu organizaciju vodi zemlja domaćin. Nevježbovna organizacija mora biti potpuno upoznata s vježbom i mora imati sve informacije od sudionika da bi ih mogla zadovoljavajuće podržati.

6.2.2. Dokumenti za planiranje vježbe

Planiranje vježbe započinje izradom **Specifikacije vježbe (Exercise Specification - EXSPEC)**. Specifikaciju vježbe izrađuje časnik za raspoređivanje vježbe, a u njoj se navode osnovni zahtjevi i opseg vježbe. Ona daje svrhu, ciljeve (uključujući i ciljeve interoperabilnosti), zamisao, zahtjeve za snagama, političke implikacije i troškove vježbe za NATO. Pored toga daje se okvirna zapovjedno-nadzorna struktura, podatci o sudjelujućim postrojbama, području provedbe i vremenskom tijeku. Specifikaciju vježbe odobrava Vojni odbor (*Military Committee – MC*), strateško zapovjedništvo ili se ovlast odobravanja delegira regionalnom zapovjedništvu.

Slijedeći važan dokument su **Upute za planiranje vježbe (Exercise Planning Instruction – EXPI)**, koje daju scenarij i pozadinu vježbe. Rade se nakon odobrenja Specifikacije vježbe, a rezultira stvaranjem Zamisli vježbovni operacija (*Exercise Concept of Operations (EXCONOP)*). Načelno sadrže:

- specifikaciju vježbe,
- početnu zapovijed za vježbu,
- scenarij vježbe,
- politički napatok/usmjerenje,
- dogovorenu C2 arhitekturu,
- sigurnost (u zraku/ u vodi/ i na kopnu),
- potporu zemlje domaćina,
- memorandum o razumijevanju (*Memorandum of Understanding - MOU*) i tehničke sporazume s NATO savezom,
- organizaciju Ureda za posjetitelje i promatrače,
- organizaciju Novinarsko-informacijskog centra,
- upute za Upravljački stožer,
- listu događaja na vježbi,
- potrebe za raščlambama,
- naučene lekcije.

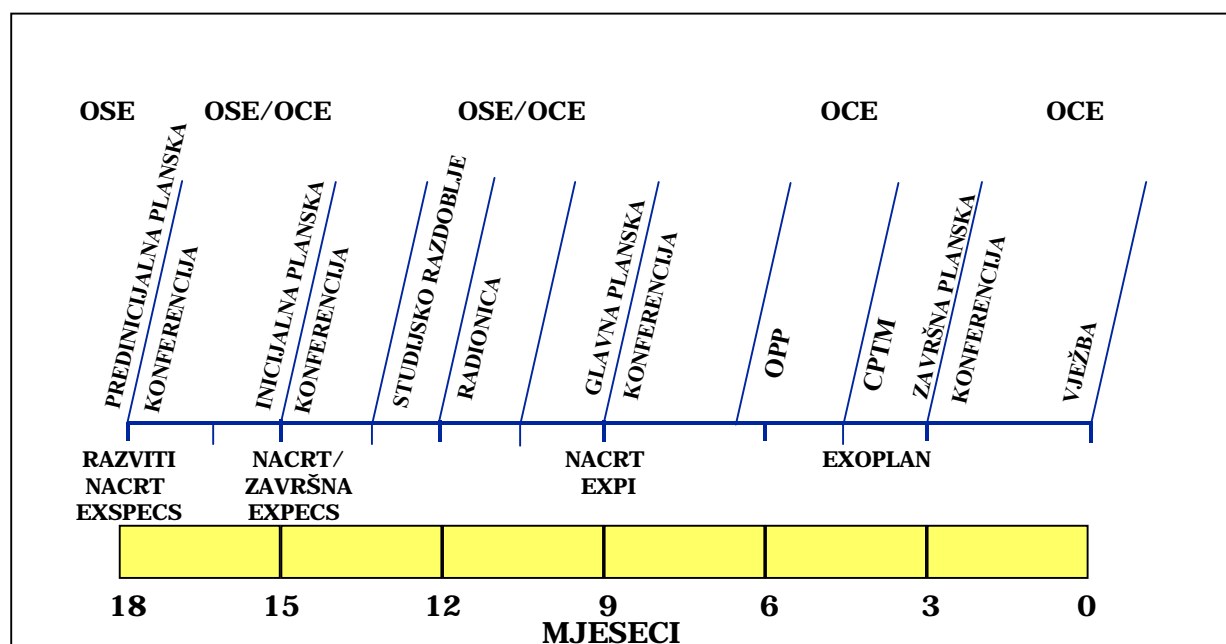
Dostavlja se operativnim planerima za izradu **Operativnog plana vježbe (Exercise Operations Plan - EXOPLAN)**. Zasnovan je na postavci i političkom usmjerenju sadržanom u Instrukcijama za vježbu te strateškom vojnim postavkama navedenim u Zamisli vježbovni operacija (EXCONOP). Razvija ga časnik za raspoređivanje vježbe.

6.2.3. Proces planiranja vježbe

Vježbe se planiraju 18-24 mjeseca prije same vježbe. Sljedeća slika pokazuje ciklus planiranja vježbe s aktivnostima i nositeljima.

Predinicijalna (preduvodna) konferencija za planiranje održava 18 mjeseci prije vježbe. Na njoj sudjeluje časnik za raspoređivanje vježbe, časnik za provedbu vježbe, predstavnici

Odjela za usklađivanje Pfp, predstavnici zemlje domaćina i vodeće NATO zemlje, kao i predstavnici drugih organizacija i agencija za potporu. Glavni cilj ove konferencije je odrediti oblik vježbe, vremenski raspored, glavne sudionike, zemljopisno područje i razmotriti nacrt dokumenta Specifikacije vježbe.

Inicijalna (uvodna) planska konferencija uključuje gore navedeno osoblje te predstavnike svih sudionika vježbe (igrača). Njen glavni cilj je dovršenje dokumenta Specifikacije vježbe i razmatranje Uputa za planiranje vježbe. Sastanci Glavnog tima za planiranje (*Core Planning Team Meetings - CPTM*) ubrzavaju i pospješuju izradu Uputa. Tim je odgovoran za razvoj elemenata kao što su scenarij, lista glavnih događaja, struktura upravljačkog i nadzornog stožera, arhitektura vježbe uz pomoć računala i pitanja stvarne potpore vježbe. Ovaj se posao uglavnom provodi u radnim skupinama (*syndicate*) kao što su operativna, komunikacijsko-informacijska, pravna, UPP/NIC i druge.

Studijska razdoblja i radionice ovise o vježbi. Studijska razdoblja su obrazovna događanja, a radionice obučna događanja.

U drugom dijelu ciklusa planiranja težište se premješta s časnika za raspoređivanje vježbe na časnika za provedbu vježbe. U ovom razdoblju, planeri vježbe sudjeluju na planskim konferencijama i sastancima Glavnog tima za planiranje. Operativni planeri provode proces operativnog planiranja (*Operational Planning Process – OPP*). Mogu se provoditi i određene obučne aktivnosti - seminari, studije, radionice, predavanja i druge aktivnosti kako bi se

osigurala obučenosnaga za predstojeću vježbu. Detaljno planiranje koje se provodi u ovom razdoblju rezultira Operativnim planom vježbe.

6.3. VJEŽBOVNI OBLICI

Kad se govori o stvarnim vježbama, najčešće mislimo na manevre velikih postrojbi, s velikim brojem tenkova, naoružanih vozila, itd., ali postoje također i druge vrste vježbovni oblika koje možemo iskoristiti za uvježbavanje ljudi i postrojbi. To su seminar, studijsko razdoblje, radionica, vježba na zemljovidu, vježba na zapovjednom mjestu, vježba uz pomoć računala i stvarna vježba

Seminar je razrada problema u zatvorenom prostoru, s ciljem razvoja mogućih vojnih opcija i odabira odgovarajućeg odgovora. U seminaru naglasak bi mogao biti na bilo kojem operativnom pitanju, kao što je razvoj zapovjedništva kombiniranih združenih namjenskih snaga (*Combined Joint Task Force Headquarters – CJTF Hq*).

Studiranje su aktivnosti kao što su radionice, studije, stožerne vježbe, predavanja i diskusije, seminar ili operativna analiza koja uobičajeno uključuje ograničeni broj sudionika sa specifičnim funkcionalnim usmjerenjem. **Studijsko razdoblje** je razdoblje studiranja za identifikaciju razlika u doktrini, postupcima i nedostacima u interoperabilnosti snaga te za razvoj odgovarajućih rješenja.

Radionica služi za uklanjanje utvrđenih nedostataka i upoznavanje sudionika vježbe s dokumentima koji moraju biti objavljeni i/ili razvijeni u svrhu obuke i vježbe.

Vježba na zemljovidu je vježba u kojoj se brojne vojne situacije (u operativno i/ili funkcionalno područje) prikazuju i rješavaju na zemljovidu od strane odabranog broja sudionika.

Vježba na zapovjednom mjestu je vježba koja uključuje zapovjednike i njihovo osoblje te komunikacije unutar i između sudjelujućih zapovjedništava u kojima se postrojbe simuliraju bilo kojim sredstvima.

Vježba uz pomoć računala (*Computer Assisted Exercise – CAX*) je vježba na zapovjednom mjestu u kojoj računala simuliraju operativno okruženje i osiguravaju prikaz događaja koji se može koristiti u distributivnom ili nedistributivnom obliku, te u njihovoj kombinaciji.

Stvarna (živa) vježba (*Live Exercise – LIVEX*) je vježba u kojoj sudjeluju stvarne snage na zemljištu. Cilj im je uvježbavanje stožernog osoblja, postrojbi i pratećih službi u korištenju snaga uporabljenih u hipotetičkom scenariju. Stvarna vježba može imati oblik vježbe zapovjedništva na zemljištu ili taktičke vježbe (*Tactical Exercise – TACEX*).

6.4. RAŠČLAMBA I OCJENJIVANJE VJEŽBI

Završne faze procesa vježbe oblikovane su za stjecanje potpune koristi u odnosu na zalaganje i troškove planiranja i provođenja NATO/PfP vojne vježbe. Sastoje se od osvrta na licu mjesta, izvješća o prvom dojmu, završnog izvješća o vježbi, analize i naučenih lekcija. Cilj ovog rada je jednostavan – on pomaže da drugi puta radimo bolje.

Osvrt na licu mjesta (*Hot Wash-up*) je brza raščlamba koja se provodi odmah nakon vježbe. Kako i sam engleski naziv kaže radi se “vrućem pranju”, tj. brzim pregledu zadaća koje su se provodile tijekom vježbe i kratkom zaključku o uspjehu vježbe.

Izvješćivanje osigurava sredstva za upoznavanje sa značajnim rezultatima vježbe. Izradit će se dolje navedena izvješća. Ona se, u načelu, mogu objaviti svim zemljama sudionicama vježbe.

Izvješće o prvom dojmu (*First Impression Report – FIR*) mora biti dostavljeno strateškom zapovjedništvu u roku od 7 dana nakon svršetka vježbe. U njemu se daje opća ocjena vježbe, dok su komentari detaljnije obrađeni u završnom izvješću.

Završno izvješće o vježbi (*Final Exercise Report – FER*) mora biti dostavljeno strateškom zapovjedništvu u roku od 80 dana nakon svršetka vježbe. To je službeni sažetak koji zaključuje proces izvješćivanja. Izvješće ima određeni format kojeg se treba pridržavati.

Strateško zapovjedništvo koje je dobilo završno izvješće radi njegovu **raščlambu** i generira određene **naučene lekcije** koje distribuira ostalim NATO zapovjedništvima i državama sudionicama za uporabu u narednim vježbama.